

Natura 2000 fenntartási terv

Kékhegyi lőtér (HUKN22037) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

Kecskemét

2016.

Felelős tervező: Vajda Zoltán

Kecskemét, 2017. szeptember

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv.....	3
1. A terület azonosító adatai	4
1.1. Név	4
1.2. Azonosító kód	4
1.3. Kiterjedés	4
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	4
1.5. Érintett települések	4
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	4
1.7. Tervezési és egyéb előírások	4
2. Veszélyeztető tényezők.....	7
3. Kezelési feladatok meghatározása	10
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	10
3.2. Kezelési javaslatok	11
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	12
A. Gazdálkodáshoz nem köthető, a kJT teljes területére vonatkozó kezelési javaslatok	12
B. Gazdálkodáshoz köthető, a kJT teljes területére vonatkozó kezelési javaslatok	12
3.2.2. Fajvédelmi intézkedések.....	29
3.2.3. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	29
3.2.4. Kutatás, monitorozás	30
3.2.5. Mellékletek	31
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	33
3.3.1. Agrártámogatások.....	33
3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer	33
3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer.....	35
3.3.2. Pályázatok	36
3.3.3. Egyéb	36
3.4. terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	36
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	36
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	34
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	38
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	40
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	40
1.1. Környezeti adottságok	40
1.1.1. Éghajlati adottságok.....	40
1.1.2. Vízirajzi adottságok	40
1.1.3. Talajtani adottságok.....	40
1.2. Természeti adottságok	41
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	43
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	44
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok.....	46
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	47
1.3. Területhasználat	48
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	48
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	48
1.3.3. Területhasználat és kezelés	48
2. Felhasznált irodalom	50
3. Térképek.....	51

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A TERÜLET AZONOSÍTÓ ADATAI

1.1. **Név:** Kékhegyi lőtér kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)

1.2. **Azonosító:** HUKN22037

1.3. **Kiterjedés:** 460.05 ha

1.4. **A kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek**

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 6260* Pannon homoki gyep

1.4.2 Jelölő fajok

- magyar futrinka (*Carabus hungaricus*)
- közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)

* kiemelt jelentőségű közösségi jelentőségű élőhely/faj

A Natura 2000 adatlapon (SDF) nem szereplő, de a fenntartási tervet megalapozó felmérések alapján jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű fajok:

- homoki kikerics (*Colchicum arenarium*)

1.5. Érintett települések és ingatlanok

Bács-Kiskun megye: Érsekcsanád, Csávoly.

Ingatlan nyilvántartás helyrajzi szám bontású adatai alapján (KNPI, földkönyvi adat, 2013):

Település	Érintett terület (ha)	Megoszlás (%)
Érsekcsanád	418,92	91,07
Csávoly	41,13	8,93

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

A Natura 2000 területen belül egyéb védettségi kategóriájú terület nem található.

A tervezési terület nincs átfedésben egyéb Natura 2000 területtel, nemzetközi természetvédelmi vonatkozású kijelöléssel.

Országos Ökológiai Hálózat övezetei által érintett területek (forrás: Országos Területrendezési Terv): magterület: 38,88 %; összevont folyosó: 61,12 %; puffer terület: 0 %.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

a) Természetvédelmi kezelési terv

A területet érintő természetvédelmi kezelési terv nem készült.

b) Településrendezési eszközök

Az érvényben lévő településrendezési eszközök az Országos Rendezési Tervkataszter alapján az érintett településeken az alábbiak:

Terv címe	Önkormányzati rendelet/határozat éve, száma	Vonatkozás	Hatálybalépés
Országos Területrendezési Terv	2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről	ország	2014.01.01 - 2014.12.29.
Bács-Kiskun megye Területrendezési Terve	Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 19/2011. (XI. 29.) önkormányzati rendelete Bács-Kiskun Megyei Közgyűlés 190/2011. (XI. 25.) Kgy. határozata	megye	2011.12.15.
Csávoly szabályozási terv és helyi építési szabályzat	9/2002. (VIII.18) önkormányzati rendelet	teljes település	2002.08.
Csávoly településszerkezeti terv	136/2002. határozat	teljes település	2002.01.
Érsekcsanád szabályozási terv és helyi építési szabályzat	16/2006. (VIII. 29.) rendelet	teljes település	2006.08.
Érsekcsanád településszerkezeti terv	109/2006 (VIII.28.) határozat	teljes település	2006.08.
Érsekcsanád településfejlesztési koncepció	113/2005 (VII.28.) határozat	teljes település	2005.07.

c) Körzeti erdőterv

- Érsekcsanád külterületre az 7.1. Alsó-Duna menti körzet erdőtervét a 11/2010. FVM rendelet szerint 2020-ban fogják elkészíteni, addig a (644.) Bajai erdészeti tervezési körzet körzeti erdőterve érvényes (2009. jan. 1. - 2018 dec. 31. Törzskönyvi szám 7/2009).
- Csávoly külterületre a 7.3. Bajai erdőtervezési körzet 2013 jan. 1-től 2022. dec. 31-ig érvényes körzeti erdőterve (Törzskönyvi szám 05137/2012) érvényes.

d) Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A tervezési terület a 303 kódszámú Illancs-Bugaci Vadgazdálkodási tájegységbe tartozik. A területet érintő vadgazdálkodási, vadászati főbb adatokat a körzeti vadgazdálkodási tervek tartalmazzák (Országos Vadgazdálkodási Adattár, vezeti: Szent István Egyetem Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar VadVilág Megőrzési Intézet).

Érintett vadászterület: 03-607320-1-4-4 Hajós-Homoki vadászterület.

e) Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

1-10 Duna-völgyi főcsatorna alegység részvízgyűjtő gazdálkodási terve. Elfogadás dátuma: 2010.08.01.

1-16 Felső-Bácska részvízgyűjtő gazdálkodási terve. Elfogadás dátuma: 2010.04.22.

A tervek a Víz Keretirányelv keretében készültek, melyeknek célja, hogy a felszíni és felszín alatti vizek jó állapotba kerüljenek 2015-ig. Amennyiben ezt a természeti és gazdasági lehetőségek nem teszik lehetővé 2015-ig, akkor a határidők a VKI által felkínált mentességek alapos indoklásával 2021-re, illetve 2027-re kitolhatók.

2. VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐK

Veszélyeztető tényezők és hatásai a területen:

Kód	Veszélyeztető tényező	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület aránya (%)	Jelölő élőhelyre/fajra gyakorolt hatás
A04.01.02	intenzív birka-legeltetés	H	25	6260* Pannon homoki gyep, magyar futrinka (<i>Carabus hungaricus</i>), homoki kikerics (<i>Colchicum arenarium</i>): a túl intenzív legeltetés károsítja a jelölő növényfajt, a gyep karakterfajait, a hozzájuk kötődő jelölő állatfajok állományait, a koncentrált rágás, tiprás, trágyázás lokálisan megváltoztatja az eredeti növényzet szerkezetét és borítását.
B02	erdőgazdálkodás (beleértve az ültetvényeket is)	H	60	6260* Pannon homoki gyep: a jelölő élőhelyek szomszédságában a tájidegen és főként az inváziós fafajokkal vagy mesterséges úton történő felújítás tájidegen/inváziós fajokkal veszélyeztetheti közvetlenül vagy érintkező jelölő élőhelyeket, illetve azok nem kívánatos záródását okozhatja; a teljes talaj-előkészítéses mesterséges erdőfelújítások utat nyithatnak az inváziós növényfajoknak (selyemkóró / <i>Asclepias syriaca</i> /).
B02	erdőgazdálkodás (beleértve az ültetvényeket is)	H	60	6260* Pannon homoki gyep, homoki kikerics (<i>Colchicum arenarium</i>): a gazdasági szempontból értéktelennek mondott homoki területeket faültetvények telepítésével hasznosították, az így létrejött tájidegen erdők azon túl, hogy néhány vágásforduló után gazdaságtalanná válnak, az eredeti vegetáció kiterjedését térfoglalásukkal csökkentik, továbbá a megnövekedett párologtatás, tovább csökkenti a talajvíz szintjét. Ez a klimatikus változások mellett az egyik legnagyobb veszélyeztető tényező a jelölő fajokra és élőhelyekre.
E04.01	mezőgazdasági építmény a tájban	L	<1	6260* Pannon homoki gyep: állattartó létesítmények szabályozatlan elhelyezése a jelölő élőhelyek kis területű teljes pusztulásával járhat.
E04.02.	katonai létesítmény a tájban	L	5	6260* Pannon homoki gyep: a korábbi katonai használatból eredően a területen megtalálható több épület, lövészárk, bunker, harcokosi akadály, betonozott felület. Ezek jelenléte hosszú távon megakadályozza a természetes vegetáció regenerálódását.
F03.01.01.	vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	60	6260* Pannon homoki gyep: a nagy létszámú nagyvad állomány taposásával felszaggatja az erdőkből folszerűen megmaradt jelölő élőhelyek maradványait, ezzel utat nyitva a tájidegen fajok betelepülésének. E mellett rágásukkal megakadályozzák az esetlegesen megjelenő őshonos fásszárú fafajok felújulását.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	5	6260* Pannon homoki gyep, magyar futrinka (<i>Carabus hungaricus</i>), homoki kikerics (<i>Colchicum arenarium</i>): az inváziós növényfajok (selyemkóró

Kód	Veszélyeztető tényező	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület aránya (%)	Jelölő élőhelyre/fajra gyakorolt hatás
				<i>/Asclepias syriaca/</i> , fehér akác <i>/Robinia pseudoacacia/</i> kiszorítják az élőhely eredeti állományalkotó növényfajait és a hozzájuk kötődő állatvilágot, megváltoztatják a növényzet szerkezetét és a borítási viszonyokat.
I02	problémát jelentő őshonos fajok	H	40	6260* Pannon homoki gyepek: az évtizedek óta tartó intenzív birkalegelés miatt a fenyérfű <i>/Bothriochloa ischaemum/</i> a gyepek jelentős részében oly mértékben dominánssá vált, hogy erős kompetíciós képessége miatt hátráltatja a többi őshonos, homoki karakterfaj visszatelepülését és elszaporodását. Az erdő művelési ágú területeken megmaradt zárvány gyepekben az egybibés galagonya (<i>Crataegus monogyna</i>) okoz problémát azzal, hogy teljesen benövi és leárnyékolja a gyepeket, ezzel hosszú távon pusztulását okozza.
J03.02	élőhelyi-összeköttetések (konnectivitás) csökkenése emberi hatásra	H	30	6260* Pannon homoki gyepek: a közepes és rossz állapotú homoki gyepek regenerációjához - a felszántások és erdősítések miatt - hiányoznak a közeli propagulum források, így azok regenerációja erősen korlátozott, sok karakterfaj mesterséges visszatelepítésére lenne szükség.
K05	csökkenő termékenység / genetikai leromlás	M	5	Magyar futrinka (<i>Carabus hungaricus</i>), homoki kikerics (<i>Colchicum arenarium</i>): a kisméretű és elszigetelt, fragmentálódott populációkat fokozottan fenyegeti az alacsony variációs lehetőségéből adódó genetikai leromlás, amely gyengítheti az adott populáció életképességét

A területre kívülről ható veszélyeztető tényezők és hatásaik:

Kód	Veszélyeztető tényező	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület aránya (%)	Jelölő élőhelyre/fajra gyakorolt hatás
J02	emberi hatásra változó vízárnyékolási viszonyok	H	30	6260* Pannon homoki gyepek: tájegységi szinten (Homokhátság) megfigyelhető az élőhelyek emberi vízelvezetés okozta kiszáradása, amely felerősíti a területen belül zajló hasonló folyamatokat, így például alapvetően és hosszútávra megváltoztatja a növényzet összetételét és borítását, jelölő növényfajok tűnnek el, a kötődő jelölő állatfajok tápnövényeinek állományát csökkenti; ezeket a hatásokat felerősítik a természetes szukcessziós és génleromlási folyamatok.
M01	abiotikus viszonyokban	M	30	6260* Pannon homoki gyepek: a klímaváltozás, mint erősödő „természetes” folyamat a csapadék

Kód	Veszélyeztető tényező	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület aránya (%)	Jelölő élőhelyre/fajra gyakorolt hatás
	a klímaváltozás hatására bekövetkező változások			mennyiségének és eloszlásának változása, a párolgás növekedése, szélsőséges csapadék- és hőmérsékleti viszonyok, alapjaiban megváltoztathatják a jelölő növény- és állatfajok életfeltételeit, elősegíthetik az inváziós fajok terjedését.

3. KEZELÉSI FELADATOK MEGHATÁROZÁSA

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Természetvédelmi prioritások:

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhely és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Részletes célkitűzések:

- A jelölő pannon homoki gyepek (6260*) természetessége sehol ne csökkenjen.
- A pannon homoki gyepek (6260*) természetessége felmérési időszakonként (hat évenként), legalább az összesített területének 10%-án növekedjen, elsősorban a tájidegen növényfajok visszaszorításával és a gyeркеzelési gyakorlat javításával, így a legeltetett állatok mennyiségének optimalizálásával, a túllegeltetés megszüntetésével. Az élőhelyek ökológiai állapotának, természetességének javítása kiváltható új homoki gyepek kialakításával, rekonstrukciójával is (a természetesség növelési célkitűzés teljes egészében a meglévő homoki gyepek kiterjedésének 10%-át kitevő rekonstrukcióval helyettesíthető).
- A jelölő pannon homoki gyepek (6260*) kiterjedése felmérési időszakonként (hat évenként) 5%-al növekedjen, elsősorban az erdő művelési ágba tartozó, de fával nem borított, túlzottan becserjésedett területek fásszárú állományainak visszaszorításával, emellett a gyenge termőhelyen létesített tájidegen faültvények területének csökkentésével.
- A homoki gyepek inváziós veszélyeztetésének mértéke ne növekedjen. Ennek érdekében a jelölő élőhellyel érintkező, az adott helyen tényleges inváziós fenyegetést jelentő tájidegen fásszárú állomány felújítását kerülni kell. Erdőfelújítás során létesített tájidegen fásszárú állomány és a jelölő élőhelyek között legalább 20 m széles védőzónát szükséges kialakítani őshonos fásszárú növényzetből.
- A pannon homoki gyepek (6260*) térbeli kapcsolatait javítani szükséges, különösen a jelölő fajoknak otthont adó élőhelyrészek között.
- A jelölő fajok állomány nagysága és állományainak területi kiterjedése ne csökkenjen.
- A jelölő élőhely kiterjedése ne csökkenjen, kivéve, ha ez a változás másik, az eltűnő élőhely-részhez hasonló természetességű jelölő élőhely kiterjedésének növekedése miatt következik be.
- A jelölő élőhely természetessége ne csökkenjen, kivéve, ha ez közvetlenül elháríthatatlan külső ok (például időjárási szélsőség, fogyasztószervezet gradációja), miatt következik be.

- A magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) állomány nagysága és állományainak területi kiterjedése ne csökkenjen, a rendelkezésére álló gyepi élőhelyek kiterjedése növekedjen.

3.2. Kezelési javaslatok

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

Kezelési egységek

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében *kezelési egységeket* (KE) határozunk meg, melyeket hasonló jellegű és azonos kezelési eljárást igénylő élőhelyfoltok/egységek alkotnak (alapját az ÁNÉR élőhelytérkép adja). A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan-nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet, jellemzően természetes határokat követ a lehatárolás (út, árok, töltés, táblahatár, nyiladék, stb.).

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, egyaránt tartalmaznak közösségi jelentőségű jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat és fajok élőhelyeit egyaránt. A kezelési egységeknél gazdálkodási jelleg szerint csoportosítva meghatározzuk azon intézkedéseket, amelyeket a közösségi jelentőségű élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

3.2.1. *Élőhelyek kezelése*

Külön jelenítjük meg a terület fenntartására vonatkozó *gazdálkodáshoz nem köthető* javaslatokat, illetve a *gazdálkodáshoz köthető* kezelési javaslatokat.

A kezelési javaslatokat elkülönítjük az élőhelytípusok és fajok megőrzése érdekében *kötelezően betartandó* előírásokra és *önkéntesen vállalható (választható)* előírás-javaslatokra.

A tervezési területen élőhelyi jellemzők és gazdálkodási-hasznosítási szempontok alapján az azonos kezelést igénylő élőhelyekre vonatkozóan hétféle kezelési egységet határoztunk le.

Ezen kezelési egységek a következők (Lásd térképen a 3.2.5. fejezetben.):

KE-1: Száraz homoki gyepek

KE-2: Cserjésedő, zárvány száraz homoki gyepek erdőben

KE-3: Természetközeli/féltermészetes erdők

KE-4: Őshonos cserjék dominálta erdők

KE-5: Gyepekbe ékelődő, illetve gyepekhez csatlakozó tájidegen faültetvények

KE-6: Tájidegen faültetvények

KE-7: Volt katonai épületek, állattartó telep, szántó

A kezelési egységek térképi lehatárolását és megjelenítését a *Mellékletben* található 3.2. számú térkép – *Kezelési egységek* tartalmazza.

A. Gazdálkodáshoz nem köthető, a kjTT teljes területére vonatkozó kezelési javaslatok

Általános, területrendezés, építésügy

- A tervezési területen új állandó épület, nyári szállás, karám, újabb földút létesítése nem javasolt.
- Szilárd burkolatú műút létesítése a területen nem támogatandó.

Bányászat

- Homok, föld kitermelés nem támogatandó.

B. Gazdálkodáshoz köthető, a kjTT teljes területére vonatkozó kezelési javaslatok

Vadászat, vadgazdálkodás:

- A Natura 2000 területeken nem megengedett olyan tevékenységet folytatni, amely a jelölő fajok állományát és/vagy a jelölő élőhelytípus fennmaradását veszélyezteti.
- Előzetes egyeztetés javasolt a működési terület szerinti illetékes nemzeti park igazgatósággal minden olyan tevékenység végzése előtt, amely a fenti állapot bekövetkezését eredményezheti, de különösen az alábbi esetekben:
 - a területen mesterséges fácán kibocsátás, nevelés;
 - vadászati, vadgazdálkodási célú élőhelyfejlesztés, vadföld kialakítása.
- Vadászati létesítmény, berendezés (les, cserkelőút, szóró, sózó, dagonya, stb.) elhelyezése a működési terület szerinti illetékes nemzeti park igazgatósággal egyeztetve javasolt.
- A létesítmény, berendezés kialakításakor ügyelni kell az adott területen található védett/jelölő fajok egyedeinek megóvására.
- A kialakítás során törekedni kell a területre/tájegységre jellemző anyagok alkalmazására, a berendezések tájba illesztésére.

- A területen jelenlévő nagy létszámú nagyvad állomány kártételének megelőzése céljából a kiemelten védendő területrészeknél (természeti értékek, erdőfelújítás) támogatandó a vadkerítések alkalmazása, illetve a vaddisznó (*Sus scrofa*) állomány fokozott gyérítése.
- Vadgazdálkodással és vadászattal kapcsolatban kiemelendő a vad védelméről a vadgazdálkodásról valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény, annak vonatkozó előírásai: elsősorban: vad és élőhelyének védelme, vadászatra jogosult vad- és élőhelyvédelmi feladatai, vadászati idény és vadászati tilalmi idő, vadászati kíméleti terület, vadgazdálkodási tervek, vadkár megelőzése.

Erdőgazdálkodás:

- A jelölő élőhelyek inváziós veszélyeztetésének mértéke nem növekedhet. Ennek érdekében a jelölő élőhelyekkel érintkező, az adott helyen tényleges inváziós fenyegetést jelentő tájidegen inváziós fásszárú állományok telepítése kerülendő. Újonnan telepített, vagy erdőfelújítás során létesített tájidegen fásszárú állomány és a jelölő élőhelyek között legalább 20 m széles védőzónát szükséges létesíteni őshonos fásszárú növényzetből, vagy legalább 30 m széles védőzónát lágyszárú növényzetből.
- Az erdőgazdálkodás főbb kapcsolódó, kiemelten az erdőterületeken keletkező tüzesetek megelőzése érdekében betartandó főbb hatályos jogszabályi előírása: az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény; az erdők tűz elleni védelméről szóló 4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet. Elsősorban: a tüzesetek megelőzésével kapcsolatos előírások, a fokozott tűzveszély időszakára vonatkozó szabályok, az erdő tűz elleni védelmével kapcsolatos feltételek megteremtése, az erdőterületen található védett növénytársulásokban a teljes talaj-előkészítés és a vágásterületen az égetés csak növényegészségügyi indokból vagy természeti kár megelőzése, illetve elhárítása miatt végezhető.

Kezelési egységek

Kezelési egység kódja: KE-1

Ide sorolandók a fásszárúakkal nem vagy 30%-nál kisebb arányban borított száraz homoki gyeppek, amelyeket kizárólag legeltetéssel javasolt hasznosítani.

1. Meghatározása: Száraz homoki gyeppek

Fásszárúaktól többé-kevésbé mentes, közepes és gyenge természetességű pannon homoki gyeppek (6260*), a magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) és a homoki kikerics (*Colchicum arenarium*) élőhelye.

2. A kezelési egység megfeleltetése

Kezelési egység	ÁNÉR 2011 élőhely kód	ÁNÉR 2011 élőhely megnevezés	Natura 2000 élőhely kódja és megnevezése
KE-1	G1	Nyílt homokpusztagyep	6260* pannon homoki gyepek
	OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyep	6260* pannon homoki gyepek
	H5b	Homoki sztyeprétek	6260* pannon homoki gyepek
	xP2b	Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	6260* pannon homoki gyepek

3. Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Természetvédelmi célkitűzések, elérendő állapotok szempontjából legkedvezőbb kezelési eljárások:

- kiemelt figyelmet kell fordítani a feldarabolódás elkerülésére (új földutak létesítése, fásszárúak terjedése),
- a száraz gyepek hasznosítása erősen függ a csapadékviszonyoktól, így évről-évre jelentős eltérés lehet a fűhozamban, aszályos években korlátozott lehet a legeltetés (állattartóképeség ingadozása),
- zavarásra érzékeny nyílt homoki gyepeken a rendszeres gyephasználat felhagyása,
- gyepeken a legeltetett állatok mennyiségének, fajának és fajtájának optimalizálása,
- a száraz gyepeken extenzív gyepgazdálkodás folytatása: kíméletes legeltetéssel (legeltetett állatok mennyiségének, fajának és fajtájának optimalizálása, a túllegeltetés elkerülése),
- inváziós növényfajok (tájidegen és őshonos) visszaszorítása, elsősorban mechanikai úton: legeltetés, kaszálás, száruzás, kivágás, sarjirtás (esetleges vegyszeres irtás a KNPI-vel előzetesen egyeztetve, megadott technológia szerint).

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni. A fásításokra az erdőtörvény vonatkozó előírásait szükséges alkalmazni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Kód	KE-1
GY01	Felülvetés nem megengedett
GY09	Fogasolás nem megengedett
GY10	Tárcsázás nem megengedett
GY11	Hengerezés nem megengedett

GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett
GY13	Kiszántás nem megengedett
GY15	Tűzpászták létesítése nem megengedett
GY18	Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
GY39	Legeltetési sűrűség 0,1-0,2 ÁE/ha.
GY57	Villanypásztor csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság írásos véleménye alapján alkalmazható.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY60	A gyepen legelészárított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 10%-át.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.
GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY104	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges <i>(megjegyzés: kivéve természetvédelmi célból elvégezve)</i> .
GY116	Gyepterületen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

4. Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A gyepnek egy részén még fellelhetők a korábbi katonai használatból eredő építmények, bunkerek, lövészárkok, harcokosi akadályok maradványai. Ezek egy részének felszámolása az AUDI kompenzációs projekt keretében megtörtént. A megmaradt objektumok felszámolásának költsége olyan nagy, hogy azt csak egy pályázat keretében történő élőhelyrekonstrukcióból lehet megvalósítani.

5. Kezelési javaslatok indoklása:

- Nagyon alacsony (0,05-0,3 t/ha) fűhozamú élőhely, ezért kizárólag legeltetéssel kezelendők.

- A tápanyag-utánpótlás hatására olyan például nitrogénkedvelő fajok juthatnak túlsúlyba, amelyek kedvezőtlen irányba változtathatják meg a jelölő élőhely amúgy is szegényes fajkészletét.
- A mechanikai gyepápolások (pl.: fogasolás, hengerezés, gypszellőztetés) felszaggathatják a természetes növénytakarót, nyílt homokfelszíneket hozhatnak létre, ezzel teret nyithatnak a tájidegen fajok (pl.: selyemkóró /*Asclepias syriaca*/, ürömlevelű parlagnyír /*Ambrosia artemisifolia*/) megtelepedésének.
- A túllegeltetés (a koncentrált rágás, tiprás, trágyázás hatására) megváltoztatja a talaj (talajfelszín károsodás, tömörödés, tápanyagdúsulás) és a növényzet szerkezetét (rágástűrők felszaporodnak, zsombékosodás indulhat el), fajösszetételét (megőrzendő/állományalkotó növényfajok tűnhetnek el), és a hozzájuk kötődő állatfajok állományát (magyar fuitrinka /*Carabus hungaricus*/) is csökkenti. Hatása lokálisan jelentős lehet.
- A túllegeltetés (a koncentrált rágás, tiprás, trágyázás hatására) megváltoztatja a talaj (talajfelszín károsodás, tömörödés, tápanyagdúsulás) szerkezetét, mely kedvezőtlenül hat a homoki kikerics /*Colchicum aranarium*/ állományaira.
- Az idegenhonos növények megváltoztatják a gyepek struktúráját, elszegényítik fajkészletüket.

Kezelési egység kódja: KE-2

Ide sorolandók az erdőkben található, fásszárúakkal nem vagy 30%-nál kisebb arányban borított száraz homoki gyepek, amelyek tisztásként, vagy erdőként vannak nyilvántartva.

1. Meghatározása: Cserjésedő, zárvány, száraz homoki gyepek erdőben.

Fásszárúaktól többé-kevésbé mentes, közepes és gyenge természetességű pannon homoki gyepek (6260*).

2. A kezelési egység megfeleltetése

Kezelési egység	ÁNÉR 2011 élőhely kód	ÁNÉR 2011 élőhely megnevezés	Natura 2000 élőhely kódja és megnevezése
KE-2	G1	Nyílt homokpusztagyep	6260* pannon homoki gyepek
	OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyep	6260* pannon homoki gyepek
	H5b	Homoki sztyeprétek	6260* pannon homoki gyepek
	xP2b	Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	6260* pannon homoki gyepek

3. Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Természetvédelmi célkitűzések, elérendő állapotok szempontjából legkedvezőbb kezelési eljárások:

- az erdőbe ékelődő gyepek hosszútávon történő fenntartása,

- a száraz gyepeken extenzív gyepgazdálkodás folytatása: kíméletes legeltetéssel (legeltetett állatok mennyiségének, fájának és fajtájának optimalizálása, a túllegeltetés elkerülése),
- kiemelt figyelmet kell fordítani a feldarabolódás elkerülésére (új földutak létesítése, fásszárúak terjedése),
- inváziós növényfajok (tájidegen és őshonos) visszaszorítása, elsősorban mechanikai úton: legeltetés, kaszálás, száruzás, kivágás, sarjirtás (esetleges vegyszeres irtás a KNPI-vel előzetesen egyeztetve, megadott technológia szerint).
- kívánatos lenne ezeket a gyepfoltokat egyéb részletként (tisztás) nyilvántartani, és megóvni a teljes becserjésedéstől.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Kód	KE-2
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E23	A kijelölt egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása.
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E76	Erdőszytepp-erdők füves részeinek fenntartó kezelése. (Magyarázat: extenzív legeltetés javasolt.)
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY15	Tüzpászták létesítése nem megengedett.
GY18	Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY39	Legeltetési sűrűség 0,1-0,2 ÁE/ha.
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.

GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.
GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY104	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges (<i>megjegyzés: kivéve természetvédelmi célból elvégezve</i>).
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető. (Gyepeken, tisztásokon)

4. Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az inváziós őshonos és idegenhonos fás- és lágyszárú növényeket javasolt eltávolítani, amely a jelölő élőhelyek (6260* pannon homoki gyep) regenerációját segíti elő.

5. Kezelési javaslatok indoklása:

- Nagyon alacsony (0,05-0,3 t/ha) fűhozamú élőhely, ezért kizárólag legeltetéssel kezelendők.
- A tápanyag-utánpótlás hatására olyan például nitrogénkedvelő fajok juthatnak túlsúlyba, amelyek kedvezőtlen irányba változtathatják meg a jelölő élőhely amúgy is szegényes fajkészletét.
- A mechanikai gyepápolások (pl.: fogasolás, hengerezés, gyepszellőztetés) felszaggathatják a természetes növénytakarót, nyílt homokfelszíneket hozhatnak létre, ezzel teret nyithatnak a tájidegen fajok (pl.: selyemkóró /*Asclepias syriaca*/, ürömlevelű parlagfű /*Ambrosia artemisifolia*/) megtelepedésének.
- A túllegeltetés (a koncentrált rágás, tiprás, trágyázás hatására) megváltoztatja a talaj (talajfelszín károsodás, tömörödés, tápanyagdúsulás) és a növényzet szerkezetét (rágástűrők felszaporodnak, zsombékosodás indulhat el), fajösszetételét (megőrzendő/állományalkotó növényfajok tűnhetnek el), és a hozzájuk kötődő állatfajok állományát is csökkenti. Hatása lokálisan jelentős lehet.
- Az idegenhonos növények megváltoztatják a gyep struktúráját, elszegényítik fajkészletüket.

Kezelési egység kódja: KE-3

1. Meghatározása: Természetközeli/féltermészetes erdők

Ide tartoznak a természetközeli vagy féltermészetes, jellemzően a fehéryanaras állományok és a kicsi kocsányos tölgyes erdőssztyepp foltok.

2. A kezelési egység megfeleltetése

Kezelési egység	ÁNÉR 2011 élőhely kód	ÁNÉR 2011 élőhely megnevezés	Natura 2000 élőhely kódja és megnevezése
KE-3	RB	Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők	
	RBxS6	Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők x Nem őshonos fafajok spontán állományai	
	P8	Vágásterületek	
	M4	Nyílt homoki tölgyesek	91I0* Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek

3. Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Természetvédelmi célkitűzések, elérendő állapotok szempontjából legkedvezőbb kezelési eljárások:

- a jelölő erdei élőhelyek (típusonként külön vizsgált) 10 éves felbontású korosztályszerkezetében ne csökkenjen a térségben szokásos erdőgazdálkodási gyakorlat szerint már véghasználatra előírható korosztályok, továbbá az őket eggyel megelőző korosztály összesített területi kiterjedése (ne kerüljön véghasználatra több idős erdőállomány, mint amennyi korosodásával belép a hasonló ökológiai funkciót ellátni képes korosztályokba); a célkitűzés megvalósulása tíz éves erdőtervezési ciklusonként vizsgálandó
- erdőtervezési ciklusonként 30 %-os aránynál jobban ne csökkenjen véghasználat révén egyetlen korosztály területi részaránya sem
- elérendő, hogy ezen erdőkben ne a faanyagtermelés legyen az elsődleges cél, hanem a természetvédelmi célok érdekében történjen a művelés
- az Érsekcsanád 131F erdőrészlet érintett részén, a tájidegen fajok (pl. akác, keleti ostorfa, lepényfa) egyedeinek eltávolításán, és az inváziós fajok visszaszorításán kívül hosszabb távon nincs szükség további erdészeti beavatkozásokra, kezeletlenül kellene hagyni ezt az erdőállományt; adott esetben megengedhető a felnyíló, kevésbé zárt erdőállomány kialakulása is. Indokolt lenne az érintett erdőállomány önálló erdőrészletként történő lehatárolása.
- természetközeli erdőkben, faállományokban alapvető a tájidegen fa- és cserjefajok ültetésének elkerülése, helyettük a termőhelynek megfelelő őshonos fajokat ajánlott alkalmazni
- azokon a jelölő erdei élőhelyeken, amelyeken az erdőállomány képes felújulni a maga természetes ökológiai folyamataira jellemző módon (természetes sebességgel, állománysűrűséggel, állományszerkezettel), ott biztosítani szükséges a természetszerű felújítások lehetőségét. Legyenek elhárítva az olyan, természetszerű felújításokat akadályozó hatások (köztük a túltartott nagyvadállomány kedvezőtlen hatása), amelyek gyengítésének és megszüntetésének technológiája ismert, és reálisan kivitelezhető

- ápolás és kitermelés-véghasználat során a talajt és az őshonos egyedeket, a fák egészségét és az erdei mikroélőhelyeket védő, heterogén tér- és korszerkezetet, fajgazdag cserje- és gyepszintet illetve holtfák jelenlétét biztosító módszerek alkalmazása javasolt
- inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása, elsősorban mechanikai úton: kivágás, sarjirtás (esetleges vegyszeres irtás a KNPI-vel előzetesen egyeztetve, megadott technológia szerint)

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Erdők:

- VP4-12.2.1-16 – Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések,
- vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	KE-3
E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetszerű erdők 100 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása <i>(megjegyzés: kerülendő; vagy inváziós fafaj állománya esetén őshonos fásszárúakból legalább 20 méter széles védősáv telepítése szükséges).</i>
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E16	A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.

VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.

4. Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

5. Kezelési javaslatok indoklása:

A tájidegen fafajokkal végzett telepítés vagy felújítás, a nem megfelelően végzett ápolás és véghasználat (pl. tarvágás) veszélyezteti a természetközeli faállományok megőrzését. Az erdők talajának állapota romlik, a fák egészségi állapota és megújuló képessége gyengül, állományaik egybefüggősége csökken (feldarabolódnak, elszakadnak egymástól) – így a nagyobb hosszúságú szélső részeiken sérülékenyebbé válnak a szomszédos részek felől érkező állomány- és tájidegen vagy inváziós növényfajok betörésére, amelyek kiszorítják a tájhoz fa- és cserjefajokat, illetve a hozzájuk kötődő élővilágot.

Az inváziós fajok nevelővágások során történő teljes kiirtása megszünteti a versenyt az ősz- és idegenhonos fajok között, az előbbit segítve. Mivel a kJT területén a természetes módon megújuló jelölő erdei élőhelyek területe minimális, ez az előírás segíti ezen állományok területi arányának és minőségének javulását.

A szélsőséges termőhelyi viszonyok között és a természetvédelmi célokkal összhangban, adott esetben megengedhető lehet a lazábban záródott, felnyíló, őshonos fafajokból álló erdőállomány létrehozása a jelenlegi zárt állományok helyett.

Kezelési egység kódja: KE-4

1. Meghatározása: Őshonos cserjék dominálta erdők

Ide tartoznak azok a többnyire akác tarvágások helyén kialakult cserjések, amelyekben az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*) dominál, az akác maximum 40%-ban lehet fel benne. Kisebb-nagyobb foltokban megtalálhatók benne a pannon homoki gyepek (6260*) maradványai.

2. A kezelési egység megfeleltetése

Kezelési egység	ÁNÉR 2011 élőhely kód	ÁNÉR 2011 élőhely megnevezés	Natura 2000 élőhely kódja és megnevezése
KE-4	P2b	Galagonyás-kökényesborókás száraz cserjések	
	S1	Akácültetvények	
	G1	Nyílt homokpusztagyep	6260* pannon homoki gyepek
	OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyep	6260* pannon homoki gyepek

3. *Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok*

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Természetvédelmi célkitűzések, elérendő állapotok szempontjából legkedvezőbb kezelési eljárások:

- elérendő, hogy ezeken az erdőtervezett területeken ne a faanyagtermelés legyen az elsődleges cél, hanem a természetvédelmi célok érdekében történjen az erdőművelés.
- hosszú távon e területek egyéb részletté (cserjés, tisztás) nyilvánítása vagy gyepké történő átminősítése volna a kívánatos
- a tájidegen fafajok visszaszorításával, és az őshonos cserjék megritkításával egy gyep-cserjés mozaikos élőhely létrehozása lenne a távlati cél, ahol az őshonos cserjék borítása nem haladja meg a 30 %-ot
- inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása, elsősorban mechanikai úton: kivágás, sarjirtás, de az akác esetében a vegyszeres irtás a preferált, a KNPI-vel előzetesen egyeztetve, megadott technológia szerint

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) *Kötelezően betartandó előírások:*

Erdők:

- VP4-12.2.1-16 – Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések.
- vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv.

b) *Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:*

Kód	KE-4
E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természet szerű erdők 100 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E11	A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részletként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során csak a növények sikeres vegyszeres irtását követően kerülhet sor a mechanikai eltávolításra.

VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.

4. Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

5. Kezelési javaslatok indoklása:

A tájidegen fafajokkal végzett telepítés vagy felújítás, a nem megfelelően végzett ápolás és véghasználat (pl. tarvágás) veszélyezteti a természetközeli faállományok megőrzését. Az erdők talajának állapota romlik, a fák egészségi állapota és megújuló képessége gyengül, állományaik egybefüggősége csökken (feldarabolódnak, elszakadnak egymástól) – így a nagyobb hosszúságú szélső részeiken sérülékenyebbé válnak a szomszédos részek felől érkező állomány- és tájidegen vagy inváziós növényfajok betörésére, amelyek kiszorítják a tájhoz fa- és cserjefajokat, illetve a hozzájuk kötődő élővilágot.

Az inváziós fajok nevelővágások során történő teljes kiirtása megszünteti a versenyt az ős- és idegenhonos fajok között, az előbbit segítve. Mivel a kJT területén a természetes módon megújuló jelölő erdei élőhelyek területe minimális, ez az előírás segíti ezen állományok területi arányának és minőségének javulását.

A szélsőséges termőhelyi viszonyok között és a természetvédelmi célokkal összhangban, adott esetben megengedhető lehet a lazábban záródott, felnyíló, őshonos fafajokból álló erdőállomány létrehozása a jelenlegi zárt állományok helyett.

Kezelési egység kódja: KE-5

Ide sorolandók a többnyire kiritkult, fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) alkotta erdőállományok.

1. Meghatározása: Gyepes ékelődő, illetve gyepes csatlakozó tájidegen faültetvények

Rossz természetességű, néhol gyepes mozaikoló faültetvények, amelyek területén az erdőtervben foglaltaknak megfelelő faanyagtermesztést szolgáló erdőgazdálkodási tevékenység folytatható.

2. A kezelési egység megfeleltetése

Kezelési egység	ÁNÉR 2011 élőhely kód	ÁNÉR 2011 élőhely megnevezés	Natura 2000 élőhely kódja és megnevezése
KE-5	S1	Ültetett akácok	
	S6	Nem őshonos fajok spontán állományai	
	P8	Vágásterületek	
	G1	Nyílt homokpusztagyep	6260* pannon homoki gyepek
	OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyep	6260* pannon homoki gyepek
	xP2b	Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	

3. Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Természetvédelmi célkitűzések, elérendő állapotok szempontjából legkedvezőbb kezelési eljárások:

- rövid távú természetvédelmi cél a nem természetközeli faállományok itteni tájban és termőhelyen honos erdőállományokká történő átalakítása, illetve az átalakuláshoz szükséges feltételek biztosítása (akár nyíltabb, kevésbé záródó, de őshonos fafajú erdőkké is)
- felújításuk során kedvező lenne a termőhelynek megfelelő őshonos fa- és cserjefajok alkalmazása, állományaik fokozatos lecserélése ezen fajokra
- ezen állományokkal érintkező, szomszédos védendő jelölő élőhelyek érdekében fontos az innen terjedő inváziós növényfajok terjedésének megakadályozása, állományon belüli visszaszorítása, lehetőleg mechanikai úton: kivágás, sarjirtás (esetleges vegyszeres irtás a KNPI-vel előzetesen egyeztetve, megadott technológia szerint).
- Hosszú távú cél ezen az állományok felszámolása és a területek gyep művelési ágba történő átminősítése.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

- VP4-12.2.1-16 – Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések.
- vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Kód	KE-5
E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetközeli erdők 100 m-es körzetében idegenhonos fajok telepítésének korlátozása.
E06	Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közeli nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.

E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E24	Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E51	Felújítás tájhonos fajokkal, illetve célállománnyal.
E56	Természetközeli állapotú fátlan élőhelyekkel határos erdőterületek felújítása tájhonos fajokkal, illetve célállománnyal.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fajok faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megővése.
E64	Az idegenhonos és tájidegen fajú erdők véghasználata során a tájhonos fajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során csak a növények sikeres vegyszeres irtását követően kerülhet sor a mechanikai eltávolításra.

4. Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az erdőfoltok egy részében még fellelhetők a korábbi katonai használatból eredő építmények, bunkerek, lövészárkok, harckocsi akadályok maradványai. Az objektumok felszámolásának költsége olyan nagy, hogy azt csak egy pályázat keretében történő élőhelyrekonstrukcióból lehet megvalósítani.

5. Kezelési javaslatok indoklása:

- A tájidegen fajokkal végzett telepítés vagy felújítás, a nem megfelelően végzett ápolás és véghasználat (pl. tarvágás) veszélyezteti a szomszédos természetközeli gyepek megőrzését.
- Hosszú távú célként a terv az erdők felszámolására tesz javaslatot azért, hogy a jelen állapotában rossz természetességű, kis fatömeget produkáló erdőállományok helyett a természetes növényzet regenerációja következzen be, és növekedjen a jelölő élőhelyek (6260* pannon homoki gyepek) kiterjedése.

Kezelési egység kódja: **KE-6**

Ide sorolandók a többnyire fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) alkotta tájidegen fajú erdőállományok.

1. Meghatározása: Tájidegen faültetvények

Rossz természetességű, néhol gyepekkel mozaikoló faültetvények, amelyek területén az erdőtervben foglaltaknak megfelelő faanyagtermesztést szolgáló erdőgazdálkodási tevékenység folytatható.

2. A kezelési egység megfeleltetése

Kezelési egység	ÁNÉR 2011 élőhely kód	ÁNÉR 2011 élőhely megnevezés	Natura 2000 élőhely kódja és megnevezése
KE-6	S1	Ültetett akácok	
	S6	Nem őshonos fafajok spontán állományai	
	P8	Vágásterületek	
	G1	Nyílt homokpusztagyep	6260* pannon homoki gyepek
	OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek	6260* pannon homoki gyepek
	xP2b	Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	

3. Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Természetvédelmi célkitűzések, elérendő állapotok szempontjából legkedvezőbb kezelési eljárások:

- hosszú távú természetvédelmi cél a nem természetközeli faállományok itteni tájban és termőhelyen honos erdőállományokká történő átalakítása, illetve az átalakulásához szükséges feltételek biztosítása (akár nyíltabb, kevésbé záródó, de őshonos fafajú erdőkké is)
- felújításuk során kedvező lenne a termőhelynek megfelelő őshonos fa- és cserjefajok alkalmazása, állományaik fokozatos lecserélése ezen fajokra
- ezen állományokkal érintkező, szomszédos védendő jelölő élőhelyek érdekében fontos az innen terjedő inváziós növényfajok terjedésének megakadályozása, állományon belüli visszaszorítása, lehetőleg mechanikai úton: kivágás, sarjirtás (esetleges vegyszeres irtás a KNPI-vel előzetesen egyeztetve, megadott technológia szerint).

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

- VP4-12.2.1-16 – Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések.
- vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv

b) Önkéntesen vállalható előírások

Kód	KE-6
E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetszerű erdők 100 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása

	<i>(megjegyzés: kerülendő; vagy inváziós fafaj állománya esetén őshonos fásszárúakból legalább 20 méter széles védősáv telepítése szükséges).</i>
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E24	Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.
E56	Természetközeli állapotú fátlan élőhelyekkel határos erdőterületek felújítása tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megővése.
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a tájhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során csak a növények sikeres vegyszeres irtását követően kerülhet sor a mechanikai eltávolításra.

4. Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az erdőfoltok egy részében még fellelhetők a korábbi katonai használatból eredő építmények, bunkerek, lövészárkok, harckocsi akadályok maradványai. Az objektumok felszámolásának költsége olyan nagy, hogy azt csak egy pályázat keretében történő élőhelyrekonstrukcióból lehet megvalósítani.

5. Kezelési javaslatok indoklása:

- A tájidegen fafajokkal végzett telepítés vagy felújítás, a nem megfelelően végzett ápolás és véghasználat (pl. tarvágás) veszélyezteti a szomszédos természetközeli gyepek megőrzését.
- Hosszú távú célként a terv a tájidegen faállományok itteni tájban és termőhelyen honos erdőállományokká történő átalakítása tesz javaslatot azért, hogy a jelen állapotában rossz természetességű, kis fatömeget produkáló erdőállományok helyett a természetes növényzet regenerációja következzen be, és növekedjen a természetközeli élőhelyek kiterjedése.

Kezelési egység kódja: KE-7

Ide sorolandók minden olyan kezelési egység, amelyre jelen fenntartási terv keretein belül kezelési javaslat nem indokolt

1. Meghatározása: Volt katonai épületek, állattartó telep, szántó.

2. A kezelési egység megfeleltetése

Kezelési egység	ÁNÉR 2011 élőhely kód	ÁNÉR 2011 élőhely megnevezés	Natura 2000 élőhely kódja és megnevezése
KE-7	U4	Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók	
	T1	Szántó	

3. Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

A kezelési egység területén a gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslat nem került megállapításra.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

Az európai közösségi rendeltetésű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) kormányrendelet előírásai.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Önkéntes előírások nem kerültek megállapításra.

4. Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A tervezési területen még fellelhetők a korábbi katonai használatból eredő épületek maradványai. Az objektumok felszámolásának költsége olyan nagy, hogy azt csak egy pályázat keretében történő élőhelyrekonstrukcióból lehet megvalósítani. Az épületek teljes felszámolása mellett lehetséges lenne turisztikai célú hasznosításuk is.

5. Kezelési javaslatok indoklása: Nem volt előírás.

3.2.2. Fajvédelmi intézkedések

A jelölő fajok védelmét és állományuk növelését a 2. Veszélyeztető tényezők c. fejezet vonatkozó elemeinek kiküszöbölésével és a 3.2.1. Élőhelyek kezelése c. fejezet előírás-javasolatainak betartásával lehet megvalósítani a tervezési területen. A részleteket lásd ott.

3.2.3. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az előző fejezetben ismertetett javaslatokon túlmenő, három forrásigényesebb intézkedésekre lenne szükség a Natura 2000 terület állapotának javítása érdekében:

a, *Katonai használat nyomainak felszámolása*

A tervezési területen az AUDI kompenzáció kapcsán folytak, illetve feltehetően folytatódnak élőhely-rekonstrukciós beavatkozások. Ennek keretében 71 hektáron történt meg az építmények, és egyéb katonai létesítmények felszámolása, tereprendezése. A fennmaradó területen is fontos lenne ezeket a beavatkozásokat elvégezni, melynek hatására nem csak a terület tájképi értéke nőne, de a jelölő élőhely (6260* pannon homoki gyepek) kiterjedése is nőhetne.

b, *Inváziós fajok visszaszorítása*

A tervezési területen az AUDI kompenzáció kapcsán folytak, illetve feltehetően folytatódnak élőhely-rekonstrukciós beavatkozások. Ennek keretében a tájidegen fás- és lágyszárú növények irtása, őshonos cserjék állományának visszaszorítása is történt.

A legnagyobb problémát a jól sarjadó, inváziós és idegenhonos fafajok, különösen az akác (*Robinia pseudo-acacia*) és a bálványfa (*Ailanthus altissima*) okozzák. Ezek gyepekben, tisztásokon található egyedeinek, illetve gyepekkel határos állományainak kivágása – a fiatalok gyérítését kivéve – csak úgy történhet meg, ha az újrasarjadás ellen elő- vagy utókezeléssel aktív védekezés (törzsfuratokon keresztül történő vegyszer bejuttatás, vegyszeres metszlapkezelés vagy – a természetvédelmi hatóság engedélye és a természetvédelmi kezelésért felelős szerv előzetes hozzájárulása esetén – homogén állományaik belső, természetes homoki élőhelyekkel közvetlenül nem érintkező területrészein a véghasználatot követő teljes talajelőkészítés történik. Az egyedek irtásával párhuzamosan, a terjedés megakadályozása érdekében, preventív jelleggel, a gyepekkel érintkező tájidegen erdőállományok szerkezetátalakítására is szükség van.

A tájidegen fás szárúak mellett figyelmet érdemel az őshonos egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*) terjedése is. Jelentős állományai alakultak ki gyepeken, tisztásokon, sarjztatással felújítani kívánt, letermelt akácerdők helyén. A természetvédelmi kezelővel előre egyeztetett módon és időben az állományok gyérítése nagyban javítaná a jelölő élőhely állapotát, illetve növelné kiterjedését.

A tájidegen lágyszárúak közül a selyemkórónak vannak kisebb-nagyobb állományai, melyet vegyszeres védekezéssel lehet visszaszorítani. Mindenképpen pontpermetezés javasolt, azonban ezt többször érdemes egy évben elvégezni.

c, *Védett növények visszatelepítése*

A területen folytatott botanikai felmérések eredményei azt mutatják, hogy a tervezési terület védett és Natura 2000 jelölő növényfajokban igen szegény. A védett fajok száma hat (pusztai árvalányhaj, homoki imola, homoki kikerics, báránypirosító, homoki varjúháj, fényes poloskamag), ezek állományai alig tízes, százas nagyságrendűek (kivéve a homoki kikerics, melynek állománya ezres nagyságrendű). Kívánatos lenne a terület védett növény állományának megerősítése például magvetéssel, esetleg áttelepítéssel olyan közeli

veszélyeztetett élőhelyekről (mezsgyék, faültetvényekbe ékelődő erdei tisztások), amelyek sorsa amúgy is bizonytalan.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A teljes tervezési területet magába foglaló teljes körű, tudományos igényű felmérés egyelőre nem készült. Az AUDI kompenzációs beavatkozásokkal párhuzamosan történtek felmérések a gyepes élőhelyek azon részén, ahol a beavatkozások történtek (71 ha). Ennek során felmérésre került a terület védett növény állománya, az állatvilágból a pókok, az egyenesszárnyúak, a futóbogarak, hangyák és a hüllők. A terület egy részén élvefogó csapdázással vizsgálták a magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) állományát. Tekintettel arra, hogy a vizsgálatok nem fedték le a teljes terület jelölő élőhelyét, ezért e területrészek felmérése kívánatos lenne.

A területen folyó legeltetés hatásának vizsgálatára kívánatos lenne minimum 3 db 50x50 m-es parcellát kizárni a legeltetésből, és minimum 10 évig nyomon követni a vegetációban bekövetkező esetleges változásokat, melynek eredményeként kedvező irányba lehetne változtatni a területen folyó legeltetés mértékét, ezáltal javítva a jelölő élőhelyek állapotát.

Amennyiben a területet nem érinti haváriás esemény a jelölő élőhelyek állapotváltozásáról 10 évenként elegendő ÁNÉR alapú élőhely térképet és az NBmR protokollban szereplő térképezési módszertant követő leírást készíteni.

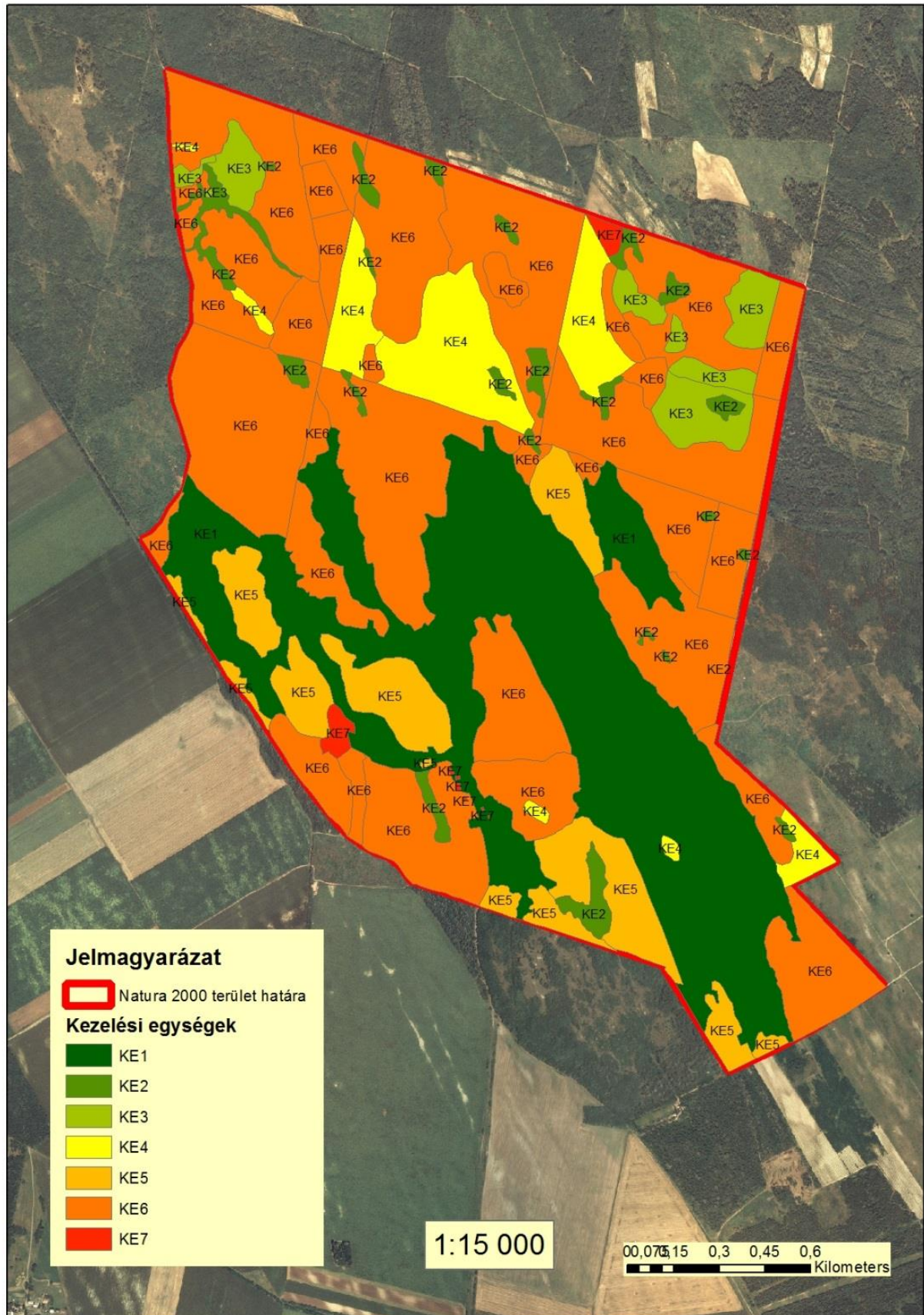
A homoki kikerics (*Colchicum arenarium*) állományai 3 évente kerülnek felmérésre.

A magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) monitoring jellegű vizsgálatára az élvefogó talajcsapdás módszer 3 évente történő alkalmazását javasoljuk legalább három helyszínen (erősebben legelt gyep, kevésbé leget gyep, legelésből kizárt terület). Ezzel vizsgálható lenne, hogy a legeltetés (különböző legelési nyomás) és a kezelés mellőzése közül melyek járulnak hozzá magasabb egyedsűrűségű populáció tartós kialakulásához.

A terület megfelelő állapotban tartásához az inváziós fajok (selyemkóró, akác egybibés galagonya), állományainak, terjedésének monitorozásának beindítása szükséges, melynek első lépése a kiindulási állapot rögzítése, majd a felmérés öt évenkénti ismétlése.

3.2.5. Mellékletek

Kezelési egységek

Jelmagyarázat a „Kezelési egységek” térképhez**KE-1: Száraz homoki gyep****KE-2: Cserjésedő, zárvány száraz homoki gyep erdőben****KE-3: Természetközeli/féltermészetes erdők****KE-4: Őshonos cserjék dominálta erdők****KE-5: Gyepbe ékelődő, illetve gyephez csatlakozó tájidegen faültetvények****KE-6: Tájidegen faültetvények****KE-7: Volt katonai épületek, állattartó telep, szántó**

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A Natura 2000 területet a Mezőgazdasági Parcella-azonosító Rendszer (MePAR; www.mepar.hu) információi alapján 1 fizikai blokk érinti. A mezőgazdasági hasznosítású támogatható területek kiterjedése 125,87 hektár, amely a teljes KJTT. területéhez viszonyítva 27,36 %.

A Natura 2000 területet érintő MePAR blokkok felsorolása:

- DDT5C-A-13

A Natura 2000 terület teljes kiterjedésében nitrátérzékeny területen fekszik, jelenleg nem része a természeti hátránnyal érintett terület (KAT19), és a 2004-2014. évek között nem volt MTÉT terület és nem minősült sérülékeny vízbázis védőterületének.

A tervezési terület jelenlegi agrártámogatási lehetőségeit az alábbiakban foglaljuk össze.

Miként az ország bármely más mezőgazdasági területén, a jogszabályokban előírt, kötelező földhasználati előírások betartása esetén **egységes területalapú támogatás** igénybe vehető a területen.

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ /Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot/ és JFGK /Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények/ előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg. A támogatható mezőgazdasági terület hazánkban azok a művelt szántó, gyepek és kertészeti hasznosítású területek, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva.

Igényelhető kompenzációs kifizetések (csak a 2017 folyamán is még nyitott, le nem zárt pályázatokat tüntettük fel):

A **Natura 2000 gyepterületek** fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X. 18.) Korm. rendelet kötelező előírásainak betartása és a **Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot** (HMKÁ) **fenntartása** esetén, a 2020-ig érvényben lévő, VP4-12.1.1-16. kódú pályázat alapján kompenzációs támogatás igényelhető. A támogatás

kötelezettségvállalási időszaka 1 év, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a gazdálkodási napló naprakész vezetése, illetve egyszeri képzésen való részvétel.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nem termelő mezőgazdasági beruházásokhoz nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 33/2008 (III. 27.) FVM rendelet alapján a jelenleg futó VP4-4.4.1-16. kódú pályázati felhívás alapján **támogatás vehető igénybe a növény- és állatvilág fajgazdagságának növelése érdekében tett, nem közvetlenül gazdálkodási célú földhasználati intézkedésekre.** A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen 2018. július 31.-ig. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

A Kékhegyi lőtér (HUKN22037) Natura 2000 területen az erdőterületek fenntartási tervben foglalt céljainak megvalósítása érdekében igényelhető:

- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból finanszírozott VP4-15.1.1-17 - Erdő-környezetvédelmi kifizetések pályázati felhívás lehetőséget nyújt **erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtott támogatások** eléréséhez, a támogatott tevékenységek körét 9 célprogram és 3 alrészprogram határozza meg,
- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból finanszírozott VP5- 8.5.1.-16 - Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások pályázati felhívás alapján **erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások** igénybevételére van lehetőség. Ez a forrás olyan erdők esetében érhető el, amelyek faállománya idegenhonos fafajokból áll. A támogatás célja az erdők természetességének, biológiai sokféleségének, egészségi állapotának javításához kapcsolódó nem termelő beruházások támogatása, a leromlott szerkezetű vagy idegenhonos fafajokból álló erdőtársulások tájhonos, adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásokká történő átalakítása, valamint a megfelelő elegyesség, illetve több szintes állomány szerkezet kialakítása.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Tekintettel arra, hogy a HUKN22037 kjtt. területének gyepi alacsony illetve szélsőséges fűhozamú (0,1-1,0 t/ha) területek, ezért ezek teljes területét KAT19 kompenzációs kifizetés alá javasolt vonni.

Az agrártámogatási rendszerrel kapcsolatos, általánosabb jellegű – és sokak által régóta szorgalmazott – javaslat, hogy **azok a jogszerű földhasználók is részesüljenek valamilyen típusú támogatásban, akik közérdeket szolgálóan tartják fenn a használatukban álló területen annak rendszeres mezőgazdasági hasznosításra alkalmatlan (tehát jelenleg nem támogatható) állapotát (zöldítés keretén belül).**

Ez a tervezési terület esetében azt jelentené, hogy a rendszeres - évente visszatérő - legeltetésre, kaszálásra alkalmatlan homoki gyepok után is járna támogatás. A rendszeresen nem hasznosított területek támogatásának formája kedvező esetben valamiféle, **területi alapon folyósított támogatási kifizetés** lehetne. Ahhoz, hogy e kompenzációs rendszer működhessen a hektáronként adható összeg mértékénél figyelembe kell venni, hogy e támogatási forma választása esetén a gazdálkodó elesne a rendszeres – évente visszatérő -

mezőgazdasági tevékenységet feltételező területalapú támogatásoktól (SAPS, KAT, Natura 2000 gyepterületek kompenzációs kifizetése, AKG). Jelen esetben pl. a KE-2 kezelési egység tartozna e kategóriába.

A Homokhátság abiotikus és biotikus természeti viszonyaira épülő, a természetes fitomasszát meg nem haladó növénykultúrák, természetstechnológiák és egyéb mezőgazdálkodási tevékenységeket támogatási rendszer keretén belül lehetne ösztönözni, ezzel a táj természetes vízháztartási viszonyainak fenntartását – akár javulását – elősegítve.

Kiemelten fontos lenne a természetkímélő gazdálkodási módszerek ismereteinek szaktanácsadókon keresztül eljuttatása a gazdálkodókhoz, egyrészt a helyi természetvédelmi szakemberek bevonásával, másrészt a jelenlegi tanácsadó állomány felkészítésével. A jelenlegi agrár-szaktanácsadási rendszert mindenképp bővíteni kellene specializált, célzottan a Natura 2000 és Magas Természeti Értékű Területeken tevékenykedő szaktanácsadók egyedi hálózatával, amely természetesen integrálódna a rendszerbe, annak koordinálásával működhetne.

Tekintettel arra, hogy a tervezési területen található erdők állami tulajdonban vannak, ezért a Natura 2000 erdőterületekre járó támogatás nem vehető fel. Távlati célként jó lenne elérni, hogy az állami tulajdonú erdőre is hasonló támogatások járjanak, mint a magántulajdonúakra. **Amennyiben ez megvalósul, akkor a tervezési területen az erdőterületek fenntartási tervben foglalt céljainak megvalósítása érdekében az alábbi támogatás is igényelhető lenne:**

- a VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések pályázati felhívás alapján az EMVA-ból a **Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás.**

3.3.2. Pályázati források

A területet érintően jelenleg és jövőben várhatóan elérhető fontosabb hazai illetve Európai Uniósi pályázati források:

Környezet- és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP): Európai Uniósi és hazai társfinanszírozású pályázati forrás, egyes konstrukcióiban kifejezetten célzott élőhely-rekonstrukciót és élőhelyfejlesztési beruházásokat támogat, önrész mentes kedvezményezettként a nemzeti park igazgatóságokkal, általában kisebb és közepes területnagyság és beruházási érték esetében.

LIFE + Nature: Európai Uniósi és hazai társfinanszírozású valamint önrészes hozzájárulású, kifejezetten természetvédelmi célú, Natura 2000 rendszerrel (élőhelyekkel vagy jelölő fajokkal) összefüggő komplex fejlesztéseket támogató pályázati forrás, jellemzően komplex vagy nagyobb kiterjedésű, hosszabb távú illetve határon átnyúló projekteket támogat. Rendszeresen, évente hirdetik meg.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területhez kapcsolódóan nincs egyéb javasolt eszköz a kezelési javaslatok megvalósításához.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. *Felhasznált kommunikációs eszközök*

A társadalmi egyeztetés és kommunikáció az alábbi csatornákon keresztül valósult meg:

Fórum	1 fórumot szerveztünk 2016.05.13-án 14 óra 30 perctől Érsekcsanád településen. A fórumon összesen 4 érintett – gazdálkodó, települési önkormányzatok (2) és vadászatra jogosult – vett részt. A fórumon a fenntartási terv tervezetét a tervező mutatta be az érintett gazdálkodó, települési önkormányzatok és vadászatra jogosult számára, majd beszélgetésre került sor. Az elhangzott vélemények, visszajelzések és válaszok az emlékeztetőbe, illetve a mellékletét képező hanganyagba kerültek. A fórumon a tervet a KNPI munkatársai képviselték.
Érintettek levélben történő megkeresése és tájékoztatása	Az önkormányzatokat, a területileg illetékes hatóságokat és hivatalokat, a területet használókat, illetve a tulajdonosokat 2016 áprilisában, levélben tájékoztattuk a terv tervezet írásbeli véleményezési lehetőségeiről, és ugyanabban a levélben meghívót is kaptak a fórumra.
Honlap	A terv tervezete letölthető volt véleményezésre az alábbi honlapról: http://knp.nemzetipark.gov.hu
Önkormányzati közzététel	A fenntartási terv tervezetének közzététele az érintett 2 település (Érsekcsanád, Csávoly) Polgármesteri Hivatalában 2016.04.26.-2016.05.11. között.

3.4.2. *A kommunikáció címzettjei*

A fenntartási tervben előírtak végrehajtására kötelezettek és kommunikáció címzettjei:

Szervezet	Irányítószám	Cím, város	Cím, utca, házszám
KASZÓ Erdőgazdaság Zártkörűen Működő Részvénytársaság	7564	Kaszó	Kaszópuszta 1.
Csongrád Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály	6721	Szeged	Felső-Tisza part 17.
Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság	6500	Baja	Széchenyi I. u. 2/C.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal	6000	Kecskemét	Deák Ferenc tér 3.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Földhivatala	6000	Kecskemét	Fecske utca 25.

Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága	6000	Kecskemét	Halasi út 34.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága	6000	Kecskemét	Halasi út 36.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága	6000	Kecskemét	Halasi út 34.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága	6000	Kecskemét	József A. u. 2.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Építésügyi Hivatal	6000	Kecskemét	Szent István krt. 19/a
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerve	6000	Kecskemét	Nagykőrösi út 32.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Közlekedési Felügyelősége	6000	Kecskemét	Szent István krt. 19/a
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Munkavédelmi Felügyelősége	6000	Kecskemét	Bajcsy- Zsilinszky Endre krt. 2.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Felügyelősége	6000	Kecskemét	Bajcsy- Zsilinszky Endre krt. 2.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Fogyasztóvédelmi Felügyelősége	6000	Kecskemét	Deák Ferenc tér 3.
Csongrád Megyei Kormányhivatal Szegedi Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Hatósága	6725	Szeged	Bécsi krt. 5.
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Bács-Kiskun Megyei Kirendeltsége	6000	Kecskemét	Kisfaludy u. 6.
Magyar Államkincstár Bács-Kiskun Megyei Igazgatóság	6000	Kecskemét	Szabadság tér 1.
Bács-Kiskun Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	6000	Kecskemét	Deák Ferenc tér 3.
Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság	6000	Kecskemét	Batthyány u. 14.
Magyar Közút Nonprofit Zrt. Bács-Kiskun Megyei Igazgatóság	6000	Kecskemét	Bocskai u. 5.
Bács-Kiskun Megyei Agrárkamara	6000	Kecskemét	Tatársor 6.
Bács-Kiskun Megyei Kereskedelmi és Iparkamara	6000	Kecskemét	Árpád krt. 4.
Érsekcsanád község Önkormányzata	6347	Érsekcsanád	Dózsa György út 77.
Csávoly község Önkormányzata	6448	Csávoly	Arany János utca 25.
Gemenc Zrt.	6500	Baja	Szent Imre tér 2.
Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	6000	Kecskemét	Liszt Ferenc utca 19.

A fenntartási terv eredményeit felhasználó, illetve a projekt végrehajtását felügyelő szervek:

- az ágazatban működő döntéshozó, felügyeleti szervek;
- támogatást biztosító és a végrehajtást felügyelő szervezetek;
- helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet;
- falugazdászok;
- agrár-érdekképviselői szerv;
- egyéb azonosított érintettek.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A fenntartási tervre levélben vagy emailben nem érkezett érdemi módosítási javaslat. A nyílt fórumról felvett emlékeztető, illetve az emlékeztetőhöz csatolt hanganyag tartalmazza az ott elhangzott kérdéseket. A fórum konstruktív légkörben zajlott le. A jelen lévők jobbitó szándékkal szoltak hozzá többek között a terület turizmusban rejlő lehetőségeinek jobb kihasználása érdekében. Az elhangzott és beérkezett konkrét kérdések és javaslatok az alábbiak voltak:

Név	Cím	Kérdés, kérés	Tervezői válasz és változás a fenntartási tervben
Érseksanád polgármestere	Érseksanád Polgármesteri Hivatal	Önkormányzatunk szeretné kihasználni a terület turisztikai adottságait. A tulajdonviszonyok tisztázása és a tulajdonossal történt tárgyalás után (akár konzorciumban), a bajai csillagászokkal együttműködve szeretnénk egy kilátót megvalósítani, ahol a gyenge fényszennyezés miatt egy ilyen jellegű fejlesztésnek magas látogatottsága lehet. Ez a turisztikai attrakció összeköthető lenne a KNP által fontosnak tartott természeti értékek tanösvényszerű bemutatásával, sőt hosszútávon az ott található régi honvédségi épületek felújításával és turisztikai célú, munkahelyteremtő üzemeltetésével.	A javaslat a tervező részéről elfogadásra került, és bekerült a fenntartási tervbe.
Gemenc Zrt.	Baja	Egy elírásra hívta fel a figyelmet (Csongrád Megye Területrendezési Terve szerepel a vonatkozó tervek listájában), illetve kérte, hogy értelmezze a tervező az alábbi célkitűzést: „A jelölő élőhely kiterjedése ne csökkenjen, kivéve, ha ez a változás másik, az eltűnő élőhely-részhez hasonló természetességű jelölő élőhely kiterjedésének növekedése miatt	A tervből törlésre került a nem ide vonatkozó rendezési terv, illetve a tervező megadta a választ a kérdezőnek.

		következik be.”	
Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Szegedi Hatósági Iroda	Szeged	A hatóság levélben kérte, hogy a szélessávú mobilszolgáltatás jövőbeni fejlesztésének érdekében a terv ne zárja ki egy esetleges antennatartó szerkezet telepítését.	Tekintettel a terület kis méretére ez a kérés itt nem releváns, ezért nem került beépítésre a tervbe.

II. NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV KÉSZÍTÉSÉT MEGALAPOZÓ DOKUMENTÁCIÓ

1. TERVEZÉSI TERÜLET ALAPÁLLAPOT JELLEMZÉSE

1.1. Környezeti adottságok

1.1.1. *Éghajlati adottságok*

A terület meleg-száraz éghajlattal jellemezhető. Az évi napfénytartam 2050-2060 óra. Az évi középhőmérséklet 10,6-10,7 °C, az évi abszolút hőmérsékleti maximumok és minimumok átlaga 34,7°C illetve -16,4 és -16,6 °C közötti. A napi középhőmérséklet 198-200 napon keresztül 10°C fölött van április 2. és október 20 között. Az uralkodó szélirány ÉNy-i. A csapadék éves mennyisége 560-580 mm, ebből a vegetációs időszakban 320-340 mm csapadék hullik. Az ariditási index 1.2 körüli.

1.1.2. *Vízrajzi adottságok*

A laza homokos felszíneken csak a nyár eleji csapadékos időszakban van némi vízmozgás, az időszakos medrek nem alakítottak ki vízfolyásokat. Állóvizek nem fordulnak elő a területen. A térség vízutánpótlása csapadék- és talajvíz eredetű, vízviszonyai az illető évek csapadékviszonyaitól függenek. A tervezési területen a talajvíz általában a felszíntől 4-6 m mélységben helyezkedik el, sajnos a Duna-Tisza közének általános talajvízszint-csökkenése e térséget jelentős mértékben érinti. A talajvíz kémiai jellege kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos, keménysége általában nem haladja meg a 25 nk-t, szulfáttartalma 60 mg/l alatt van.

A terület a Duna-Tisza vízválasztójának nyugati oldalán terül el, ezért felszín alatti vizei a Duna irányában folynak. A nagyobb felszíni folyóvizek hiányának összetett, éghajlati és főként hidrogeológiai okai vannak: a homokfelszínre hulló nem túl sok csapadék gyorsan beszivárog, szivárgása függőlegesen és oldalirányban is könnyű. A homokfelszín alatt csak helyi jelentőségű vízzáró szintek vannak, ezek a beszivárgó vizek oldalirányú mozgásának nemigen jelentenek akadályt, így komoly felszíni vízfolyások kialakulására alig van lehetőség.

A területen vízrendezés nem folyt. A talajvízszint csökkenésnek ma már a legfőbb hajtóerejét a táji felszínhasználat és a klímaváltozás összeadódó hatásai adják. Az erdősített felszínek alatt jelentősen csökken a víz visszapótlódás lehetősége, ugyanakkor a vegetációs periódus hosszabbodik, így a párolgás mértéke és ideje és nagyobb. A területen nincsenek vízgazdálkodással kapcsolatos létesítmények.

1.1.3. *Talajtani adottságok*

A kistáj túlnyomó része futóhomokkal fedett, melynek tengerszint feletti magassága 99 és 172,4 m közötti. Legmagasabb pontja az Ólom-hegy. A kistáj központi része a közepes magasságú, tagolt síkság, peremi részei a hullámos síkság orográfiai domborzattípusba tartozik. Illancs területét zömmel futóhomok (82%), kisebb területen lösz illetve homokos

löss borítja, valamint a felszín alatt is változó mélységben és vastagságban is ezen üledékek rétegződnek. A terület talaja döntően futóhomokos váztalaj illetve humuszos homok. A magaspártot övező területeken alföldi mészlepedékes csernozjom talajok is előfordulnak.

1.2. Természeti adottságok

Illancs területe növényföldrajzilag a holarktikus flórabirodalom közép-európai flóraterületébe, a pannóniai flóratartományba, az Alföld flóravidékén (*Eupannonicum*) belül a Duna–Tisza köze flórajárásába (*Praematricum*) tartozik. A kistáj fajszáma 400-600; a védett fajok száma 20-40. A 19. századtól folyamatosan szaporodó erdőültetvények ma már döntően meghatározzák a kistáj képét. Az eredeti homoki vegetáció jórészt megsemmisült. Az inváziós fertőzöttség a szőlők-gyümölcsösök felhagyásával keletkezett parlagokon és az erdőültetvényekben kiemelten magas. Az ültetvények között megmaradt homokbuckás felszíneket természetközeli, xerofil, nyílt homokpusztagyepek borítják. Állományalkotó fajai a csenkeszek (*Festuca vaginata*, *F. wagneri*) és az árvalányhajak (*Stipa borysthenea*, *S. capillata*). Az ide tartozó legelterjedtebb társulás a meszes talajú homokpuszta (*Festucetum vaginatae*), de a *Festucetum wagneri* állományai is fellelhetők. Az élőhelyre jellemző fajok többsége megtalálható a területen (pl. a naprózsa (*Fumana procumbens*), báránypirosító (*Alkanna tinctoria*), kései szegfű (*Dianthus serotinus*), pusztai kutyatej (*Euphorbia seguieriana*), sárga homokviola (*Syrenia cana*), homoki kikerics (*Colchicum arenarium*), deres fényperje (*Koeleria glauca*), homoki porcsinkeserűfű (*Polygonum arenarium*), homoki ballagófű (*Salsola kali*). A rendszeres legeltetés hatására a kunkorgó árvalányhaj (*Stipa capillata*), illetve még intenzívebb legelés hatására a fenyérfű (*Bothriochloa ischaemum*) szaporodik el, és válik állományalkotóvá. A homoki sztyeppré (*Astragalus – Festucetum rupicola*) általában a nyílt homoki gyepekkel alkot mozaikos élőhelyet. Előfordulása elsősorban a jobb vízgazdálkodású buckaközi mélyedésekre és az igen enyhén lejtő buckaoldalakra korlátozódik. Zárt, vagy közel zárt gyepek, melyek erős legeltetésre gyakran felnyílnak, és homoki legelővé (*Potentilla arenariae – Festucetum pseudovinae*) alakul át. A homoki sztyepprétek állományalkotó pászitfüve a barázdált csenkesz (*Festuca rupicola*), sovány csenkesz (*Festuca pseudovina*), gyakran a kunkorgó árvalányhaj (*Stipa capillata*), de előfordul az éles mosófű (*Chrysopogon gryllus*) is. Jellegzetes fajai közül említhető a tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), pézsmahagyma (*Allium moschatum*), közönséges napvirág (*Helianthemum ovatum*), keskenylevelű perje (*Poa angustifolia*), közönséges csillagpászit (*Cynodon dactylon*), homoki porcsinkeserűfű (*Polygonum arenarium*), homoki imola (*Centaurea arenaria*), rekettyelevelű gyűjtövényfű (*Linaria genistifolia*), pusztai meténg (*Vinca herbacea*) és a sarlós gamandor (*Teucrium chamaedrys*). A homoki legelőknél állományalkotó lehet a kunkorgó árvalányhaj (*Stipa capillata*), fenyérfű (*Bothriochloa ischaemum*) és a sovány csenkesz (*Festuca pseudovina*). Előfordul, hogy az erős taposás miatt a csillagpászit (*Cynodon dactylon*) válik uralkodóvá. A homoki legelőknél jellemző fajok: mezei cickafark (*Achillea collina*), fényes sás (*Carex liparicarpos*), mezei iringó (*Eryngium campestre*), farkaskutyatej (*Euphorbia cyparissias*) és a homoki pimpó (*Potentilla arenaria*). A homoki sztyeppréteket, homoki legelőket és nyílt homokpusztai gyepeket az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*) ritkás, vagy sűrűbb állományai szakíthatják meg, egyes helyeken puhafás pionír és jellegtelen erdők, nagyon ritkán tölgyes foltok is előfordulnak. A löszös maradványfoltokat zárt, vagy csaknem zárt xerofil löszgyepek borítják (*Salvia – Festucetum rupicola* pannonicum). Állományalkotó fajok leggyakrabban a barázdált csenkesz (*Festuca rupicola*), melyet gyakran kísér, illetve helyettesít a kunkorgó árvalányhaj (*Stipa capillata*) és az éles mosófű (*Chrysopogon gryllus*). Jellemző fajai: ebfojtó müge (*Asperula cynanchica*), tollas szálkaperje (*Brachypodium pinnatum*), mezei iringó (*Eryngium campestre*), farkaskutyatej (*Euphorbia cyparissias*), tejoltó galaj (*Galium verum*),

keskenylevelű perje (*Poa angustifolia*), sarlós gamandor (*Teucrium chamaedrys*), közönséges borkóró (*Thalictrum minus*), közönséges kakukkfű (*Thymus glabrescens*) és a vajszinű ördög szem (*Scabiosa ochroleuca*). A nedvesebb laposokban nagyon ritkán kékperjés rétek és mocsárrétek is előfordulnak, néhány helyen szikes fajok is megjelennek. A terület egyik legveszélyesebb özöngyomja a selyemkóró (*Asclepias syriaca*), mely a korábbi szőlő vagy gyümölcsös ültetvények helyén nagy arányban van jelen, de gyakran a természetközeli gyepekben és a faültetvényekben (pl. akácos, nemes nyáras) is tömeges. A faültetvények között gyakori az akácos, melyet sok lombos vagy tűlevelű telepítvénybe is elegyítettek. Állományaik fajszegények, jellegtelenek és gyomosak. A cserjeszintben a galagonya lehet jellemző, mely időnként sűrű állományt is alkot. Mellette a fekete bodza (*Sambucus nigra*) és a bálványfa (*Ailanthus altissima*) is megfigyelhető, szegélyeikben a gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) is előfordul. A telepített fenyvesek esetében vagy önállóan ültették a fekete fenyőt (*Pinus nigra*), és az erdei fenyőt (*P. sylvestris*), vagy egymással elegyesen, de gyakran lombos fákkal (pl. akáccal) is együtt. A jellegtelen, idősebb állományok cserjeszintjében gyakran előfordul a bálványfa (*Ailanthus altissima*), a fiatalabbakban pedig szinte mindig jelen van a selyemkóró (*Asclepias syriaca*). A terület jellemző idegenhonos és inváziós fajtái: zöld juhar (*Acer negundo*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), selyemkóró (*Asclepias syriaca*), kései meggy (*Prunus serotina*), közönséges akác (*Robinia pseudoacacia*) és az aranyvessző fajok (*Solidago* spp.).

Állatvilágára a kontinentális – a zonális sztyepp és erdőssztyepp - elemek jellemzőek. A D-T közén általában szórványos fajok közül a következő fajok jellemzőek: karéjos keresztspók (*Agriope lobata*), kunsági hangyafarkas (*Myrmecaelurus punctulatus*), magyar futrinka (*Carabus hungaricus*), vörhenyes csorvány (*Glaresis rufa*), sarkantyús fészekbogár (*Macrosiagon bimaculata*), vörös csüngőlepke (*Zygaena laeta*), homoki-csuklyásbagoly (*Cucullia balsamitae*), homoki ökörszemlepke (*Hyponephele lupina*).

Illancs területén a fő természetvédelmi prioritások között kell megemlíteni a jó állapotban lévő pannon homoki gyepek szerkezetének, fajkészletének megőrzését, a további területcsökkenés megakadályozását, a cserjésedett és erdősíttett részek visszaállítását, valamint az optimális mértékű legeltetési nyomás kialakítását.

A legjellemzőbb Á-NÉR élőhelytípusok élőhelytérkép alapján becsült kiterjedése:

Élőhely magyar neve	ÁNÉR kód	Kiterjedése (ha)	Arány (%)	Natura 2000 élőhely megfeleltetés
Nyílt homokpusztagyepek	G1	11	2,39	6260* élőhelynek megfeleltetve
Homoki sztyeprétek	H5b	3	0,65	6260* élőhelynek megfeleltetve
Jellegtelen szárazgyepek	OC	122,1	26,54	6260* élőhelynek megfeleltetve
Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	P2b	0,7	0,15	
Vágásterületek	P8	35,89	7,8	
Nyílt homoki tölgyesek	M4	0,6	0,15	9110* Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek
Óshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők	RB	7,86	1,7	
Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések + Akác ültetvények	P2bxS1	48,27	10,49	

Akác ültetvények	S1	216,18	47,0	
Nem őshonos fajú fásportok, erdősávok és fasorok	S7	0,48	0,1	
Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók	U7	13,11	2,85	
Szántók	T1	0,86	0,18	
Összesen		460,05	100	

1.2.1. A tervezési területen előforduló, közösségi jelentőségű élőhelyek

A tervezési terület adatlapja (SDF-2014) egy közösségi jelentőségű élőhelytípust tart nyilván (6260*).

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás adatlap (SDF) szerint (A-D)
6260*	Pannon homoki gyepek	B

Magyarázat: Reprezentativitás: „A” = kiemelkedő reprezentativitás; „B” = jó reprezentativitás; „C” = szignifikáns reprezentativitás

* = kiemelt jelentőségű prioritás élőhely/faj

A Natura 2000 adatlap szerinti jelölő élőhelytípusok részletes jellemzése:

Élőhely neve: Pannon homoki gyepek

Élőhely kódja:	6260*
Élőhely előfordulásai a területen:	Az élőhelytípus előfordulási viszonyai a 3.3. Élőhelytípusok térképen látható.
Élőhely területi aránya:	Területen (SDF): 34 % Országos jelentőség (SDF): < 2 % (C)
Élőhely kiterjedése a területen:	156 ha (SDF). Az élőhely kiterjedése növelhető lenne a faültetvények rovására. Több erdei zárványterületen megtalálható a pannon homoki gyepek fajkészlete, illetve kisebb foltjai, melyek tisztássá történő átminősítésével legalizálni lehetne az élőhely térnyerését.
Élőhely jellemzése:	Közepes minőségű és közepes természetvédelmi jelentőségű terület. Birkával legeltetett, nagy kiterjedésű, zártabb növényzetű, viszonylag fajszegény, de jelentősen nem gyomos homoki legelők jellemzik, továbbá tájidegen

	fáültetvényekkel betelepített homokbuckák tisztásain előforduló, fajgazdagabb, évelő nyílt homoki gyepek. A homoki legelők egy része erősen cserjésedik, a sűrű cserjések a lombhullató erdők kategóriájába lettek sorolva. Biogeográfiai jelentősége nagy, mert a Homokhátság déli, löszterületekkel határos peremvidékén helyezkedik el, több faj esetében (kárpát-medencei) areaperemi szituációban.
Élőhely természetességi-degradáltsági értékelése:	A Németh-Seregélyes-féle skálán 2-4 között változik, átlagosan 3. A természetesség tehát átlagosan közepes, egyes kis foltokban jó.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Az élőhely aktuális veszélyeztetettsége a termőhelyi adottságok figyelembevételével végzett művelés mellett is veszélyeztetett. Ennek oka az élőhely sérülékenységevel, viszonylag alacsony regenerációs készségével, és az izolált helyzetével magyarázható.
Legfontosabb veszélyeztető tényezők:	Legfőbb veszélyeztető tényező az intenzív legeltetés, és az őshonos (egybibés galagonya) és tájidegen inváziós növényfajok (selyemkóró, akác) terjedése.

1.2.2. Tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A 2015. évi Natura 2000 adatlapokat (SDF) felhasználva.

Az SDF nem tartalmaz közösségi jelentőségű növényfajt. Az utóbbi évek felmérései kimutatták a területről a homoki kikerics (*Colchicum arenarium*) hatzres állományát.

Összefoglaló táblázat:

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (jelölő: országos állományhoz viszonyítva)
Jelölő fajok		
-	-	-
Jelölő értéknek javasolt faj		
II., IV.	homoki kikerics (<i>Colchicum arenarium</i>)	C (<2%)
Egyéb, természetvédelmi szempontból jelentős fajok		
-	báránypirosító (<i>Alkanna tinctoria</i>)	R
-	homoki árvalányhaj (<i>Stipa borysthena</i>)	R
-	homoki imola (<i>Centaurea arenaria</i>)	C
-	fényes poloskamag (<i>Corispermum nitidum</i>)	R

Írányelv melléklete	Faj név	Populáció (jelölő: országos állományhoz viszonyítva)
-	homoki varjúháj (<i>Sedum hillebrandtii</i>)	R

Magyarázat: Populáció: „C” = gyakori; „R” = ritka; „V” = nagyon ritka; „P” = faj jelen van (nincs állományadat)

Jelölő értéknek javasolt faj részletes adatai:

Faj neve	homoki kikerics (<i>Colchicum arenarium</i>)
Írányelv melléklete	II., IV. melléklet
Faj előfordulásai a területen	Lásd: „3.4. Védett növények előfordulási térképei” című térkép.
Állomány nagyság (jelöléskor)	-
Állomány nagyság (tervkészítéskor)	6.000 Országos állományhoz viszonyítva (SDF): < 2 % (C)
Állomány változásának tendenciái és okai	Számossága ellenére nem tekinthető megnyugtatónak a faj helyzete, mert kolonizáló képessége gyenge (legfeljebb extenzív terjedése történik a meglévő állományokkal szomszédos szűk területsávban), a nyári hőség és aszály fokozódása (klimatikus változás) kedvezőtlenül érinti, és nem tud rá kellő dinamikával, "elmozgással" válaszolni. Ha valahol sérül az állomány, ott lassú a regenerálódása. Számos szétszórt töredékpopulációt megsemmisít az erdőgazdálkodás, a felnyíló faültetvények helyén végrehajtott mesterséges erdőfelújítás.
Faj veszélyeztetettsége	Elszigetelt populáció, kedvezőtlen a faj hosszútávú megőrzésének esélye. A tervezési területen az állomány helyzete: rossz, mindösszesen két foltban található meg.
Veszélyeztető tényezők	Nem megfelelő gyephasználat: legeltetés teljes elmaradása, túl intenzív kezelés (túllegeltetés), inváziós gyomok terjedése, szárazodás (csapadékvíz elvezetése, melegebb-szárazabb klíma), egyes élőhelyeken a természetes szórt fás vegetáció /erdőössztyeppi élőhelyszerkezet/ hiánya, amely forró nyarakon részleges árnyékolást biztosítana.

1.2.3. Tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

A 2015. évi Natura 2000 adatlapokat (SDF) felhasználva.

A tervezési területen a Natura 2000 adatlap (SDF) szerint két közösségi jelentőségű állatfaj ismert. A közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) nem található meg a tervezési területen, feltételezhető, hogy a jelöléskor sem fordult elő, csak bizonytalan előfordulási adatai lehettek a fajnak, és ez alapján kerülhetett fel a listára.

Összefoglaló táblázat:

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (jelölő: országos állományhoz viszonyítva)
Jelölő fajok		
II.	magyar futrinka (<i>Carabus hungaricus</i>)	C (<2%)
II.	közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)	C (<2%)(törlésre javasolt)
Jelölő értéknek javasolt fajok		
-	-	-
Egyéb, természetvédelmi szempontból jelentős fajok		
-	homoki gyalogcincér (<i>Pedestredorcadion decipiens</i>)	R
-	magyar aknázpók (<i>Nemesia pannonica</i>)	R
-	sisakos sáska (<i>Acrida ungarica</i>)	C
-	alföldi homokfutrinka (<i>Cicindela soluta</i>)	C
-	vörhenyes csorvány (<i>Glaresis rufa</i>)	R
-	homoki gyalogcincér (<i>Pedestredorcadion decipiens</i>)	C
-	pokoli cselőpók (<i>Geolycosa vultuosa</i>)	C
-	barbársáska (<i>Calliptamus barbarus</i>)	C
-	változó sáska (<i>Celes variabilis</i>)	C
IV.	zöld gyík (<i>Lacerta viridis</i>)	C
IV.	homoki gyík (<i>Podarcis taurica</i>)	C
IV.	fürge gyík (<i>Lacerta agilis</i>)	C
IV.	rézszikló (<i>Coronella austriaca</i>)	R

Magyarázat: Populáció: „C” = gyakori; „R” = ritka; „V” = nagyon ritka; „P” = faj jelen van (nincs állományadat)

*A Natura 2000 adatlap szerinti jelölő állatfajok részletes jellemzése:**Faj neve: Magyar futrinka (Carabus hungaricus)*

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	Teljes területet érintő részletes felmérés nem készült.
Állomány nagyság (jelöléskor):	1.001-2.000, C;
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	1.001-2.000, C; A pontos állomány nagyság nem ismert.
Állomány változásának tendenciái és okai:	A változásának tendenciája a rendelkezésre álló adatok alapján nem megállapítható. Az AUDI kompenzációs beavatkozások monitorozása során az állomány stabilnak mutatkozott, de a teljes területre vonatkozó felmérés nem történt meg. A homoki gyepekben elszórtan található cserjék bizonyosan növeli az állomány egyedsűrűségét, amely kedvezően befolyásolja az állomány egészségét.
Faj veszélyeztetettsége	A faj hosszútávú megőrzésének esélye közepes, a gyepék túllegeltetése miatt veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők	A faj állományait veszélyeztető tényezők alapvetően az élőhelyét érintő nemkívánatos beavatkozások és változások nyomán hatnak. Egyik legjelentősebb hatás a gyepék túllegeltetése, ezáltal a növényzet felnyílása, jellegtelenedése. További veszélyeztető tényező a gyepék teljes becserjésedése. A terepi tapasztalatok azt mutatják, hogy a cserjék záródásával a faj eltűnik a gyepékből. Az inváziós növények közül elsősorban a selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) terjedése jelent gondot, de jelentős a bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>) záródó bozótjai, amelyek csökkenti az élőhelyül szolgáló természetes gyepék kiterjedését. Az élőhely átalakulás és a vízhiány a jelölő állatfaj élő-, szaporodó- és táplálkozóhelyét változtatja meg.

1.2.3. Tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

A tervezési területen előforduló egyéb, nem közösségi jelentőségű fontosabb fajokat felölelik az előző 1.2.2. és 1.2.3. fejezetek összefoglaló táblázatainak „Egyéb, természetvédelmi szempontból jelentős fajok” felsorolásai.

A felmérések alapján a tervezési területen előforduló további Natura 2000 jelölő élőhely:

- 91I0* Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek (egy kb. félhektáros foltban az Érsekcsanád 131 F és I erdőrészekben).

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A KJTT teljes területe a földhivatali nyilvántartás szerint „Kivett Állami terület I.”.

A főbb, tényleges állapot szerinti (tehát nem a földhivatali nyilvántartásból vett) művelési ágak megoszlása:

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Gyep	123,91	26,93
Erdő és fasor	334,84	72,79
Épület, roncsolt terület	1,30	0,28
Összesen	460,05	100

1.3.2. Tulajdoni viszonyok (2010. évi állapot)

Tulajdonosi csoport	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Állami tulajdon/Honvédelmi Minisztérium	460,05	100

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

Az 1700-as évek végén készült I. katonai felmérés térképlapja szerint a terület nyugati oldalán egy kb. 40 hektárnyi kiterjedésű szántó volt, a terület többi részét gyepként ábrázolja a térkép, amit feltehetően legeltetéssel hasznosítottak. A későbbi térképeket, és a terepviszonyokat is figyelembe véve kiderült, hogy ezek a szántók a KJTT-n kívül helyezkedtek el, a térkép pontatlansága miatt kerültek bele a Natura 2000 területbe. A táj hasznosítása a II. és III. Katonai Felmérések alapján száz évig nem változott, legelőként hasznosították. Az 1950-es évektől jelentős változás következett be a táj jellegében és a terület hasznosításában: megindult az erdősítés, és kialakult a táj mai képe. A terület katonai hasznosítása mellett

(lőtér) a területet folyamatosan birkával legeltették, mely hasznosítás mind a mai napig fennáll. A haszonállatokat szabad legeltetéssel legeltetik, három jószágállás található a területen, egy, a téli szállás, pedig a közvetlen határán.

1.3.3.2. Erdészet

Sem az 1700-as évek végén folytatott I. Katonai Felmérés, sem a II. és III. Katonai felmérés során készült térkép sem jelöl a területen belül erdőket. A természeteshez közel álló állapotokat a XX. sz. közepén megkezdett akáccal történő erdősítés szüntette meg. Az erdő művelési ágú területek jelentős része faültetvény. Az erdővel borított területeken folyó erdőgazdálkodás minden fázisa gazdasági érdekeket szolgál, annak ellenére, hogy az edafikus tényezők miatt nem igazán kedvezőek a gazdálkodás feltételei. Az erdőterületekként nyilvántartott ingatlanok kisebb része felnyíló erdő, nagyobb része telepített és spontán felnőtt akácos. Az erdők jellemzőek az akácos, akáccal elegyes erdők, ritka kivételként jelenik meg őshonos fafaj társulásaként jellemezhető erdőrészlet. Az erdők többnyire sarjztatott fiatal ültetvények. Az állományok közepes vagy rossz növekedésűek és sokszor kiritkultak, ezért az őshonos gyepvegetáció degradáltabb típusai is jelen vannak bennük. Néhány erdőrészletben, ahol az akácot sarjztatással próbálták felújítani az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*) került uralomra, elnyomva az akácsarjakat és áthatolhatatlan, zárt cserjéseket alkot. A tulajdonviszonyokat tekintve csak állami erdőket találunk a KJTT területén.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A tervezési terület a III/2 Dél-bács-kiskuni vadgazdálkodási körzetekbe tartozik. A jogszabályok által megfogalmazott általános vadgazdálkodást érintő korlátozásokon kívül egyéb korlátozás nincs a területen.

A tervezési területen halászatra és horgászatra alkalmas víztest nincsen, ezért halászattal és horgászattal kapcsolatos tevékenységgel nem érintett a terület.

1.3.3.4. Vizgazdálkodás

A Natura 2000 területen csatorna, állóvíz nem található.

1.3.3.5. Turizmus

A terület egésze szabadon látogatható az egyéb, védett természeti területen való közlekedésre vonatkozó jogszabályok rendelkezéseinek betartásával és olyan módon, hogy a látogatás a természeti értékekben kárt ne okozzon. Hátas állattal szabadidős tevékenység céljából közlekedni csak a földutakon lehet. Bármilyen turizmus céljából történő látogatás esetén figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a terület egykor lőtér volt, lőszermentesítése csak a felszínen fellelhető lövedékekre és robbanótestekre korlátozódott.

Az egykori katonai használatból visszamaradt épületek felújítás után turisztikai célra is hasznosíthatók lehetnének.

1.3.3.6. Ipar

A tervezési területen ipari tevékenység nincs és a későbbiekben sem tervezett ez irányú fejlesztés.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A mezőgazdasági földutak képezik a terület érdemi infrastruktúráját. A földutak jelenlegi használatának korlátozása indokolatlan, ugyanakkor leburkolásuk nem engedélyezhető.

1.3.3.8. Egyéb

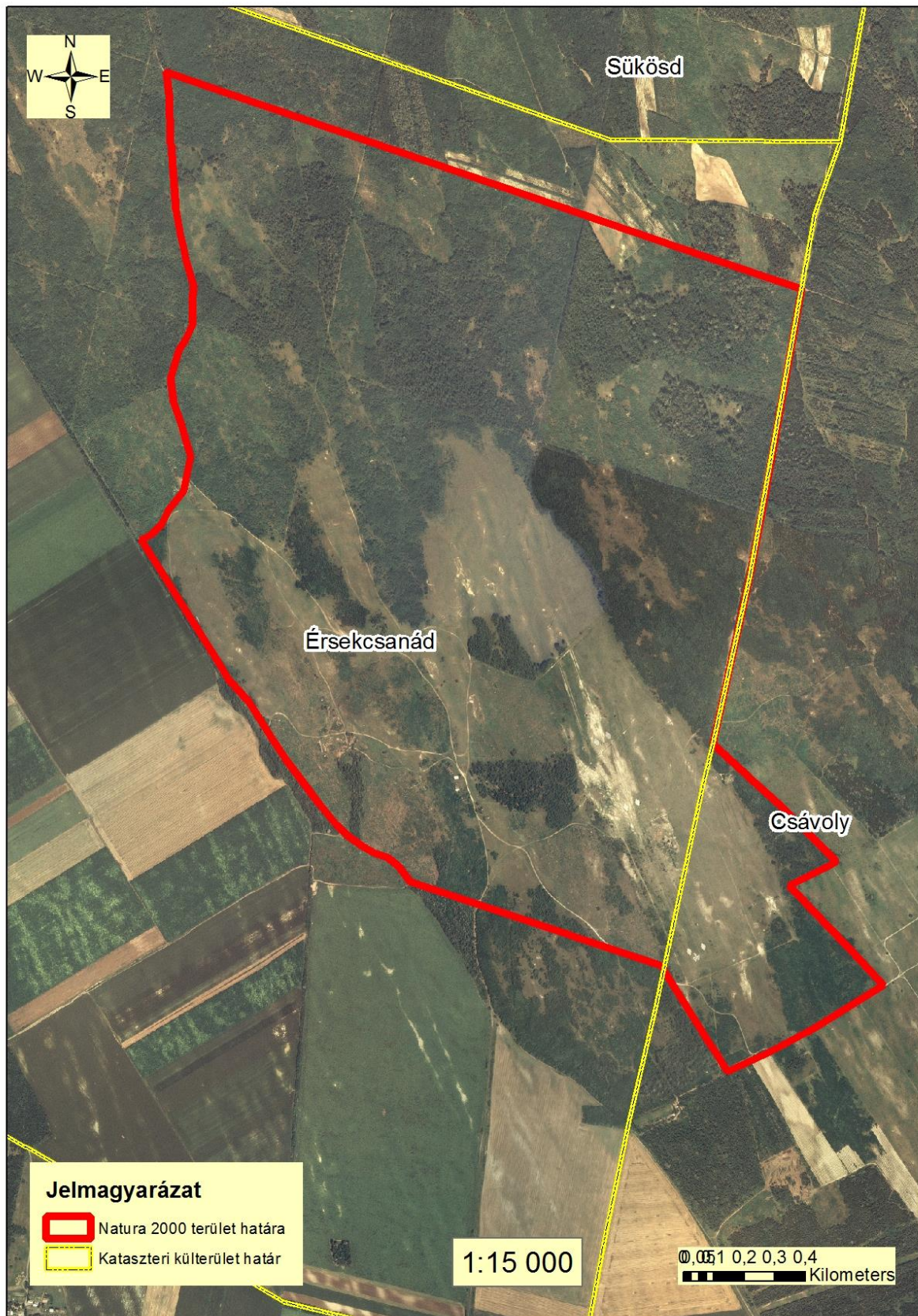
A területen megtalálható jó néhány építmény, ami a korábbi katonai használatot szolgálta. Ezek épületek, harckocsi beállók, lövészárkok, bunker, harckocsi akadályok, melyek felszámolása hosszú távon kívánatos lenne.

2. Felhasznált irodalom

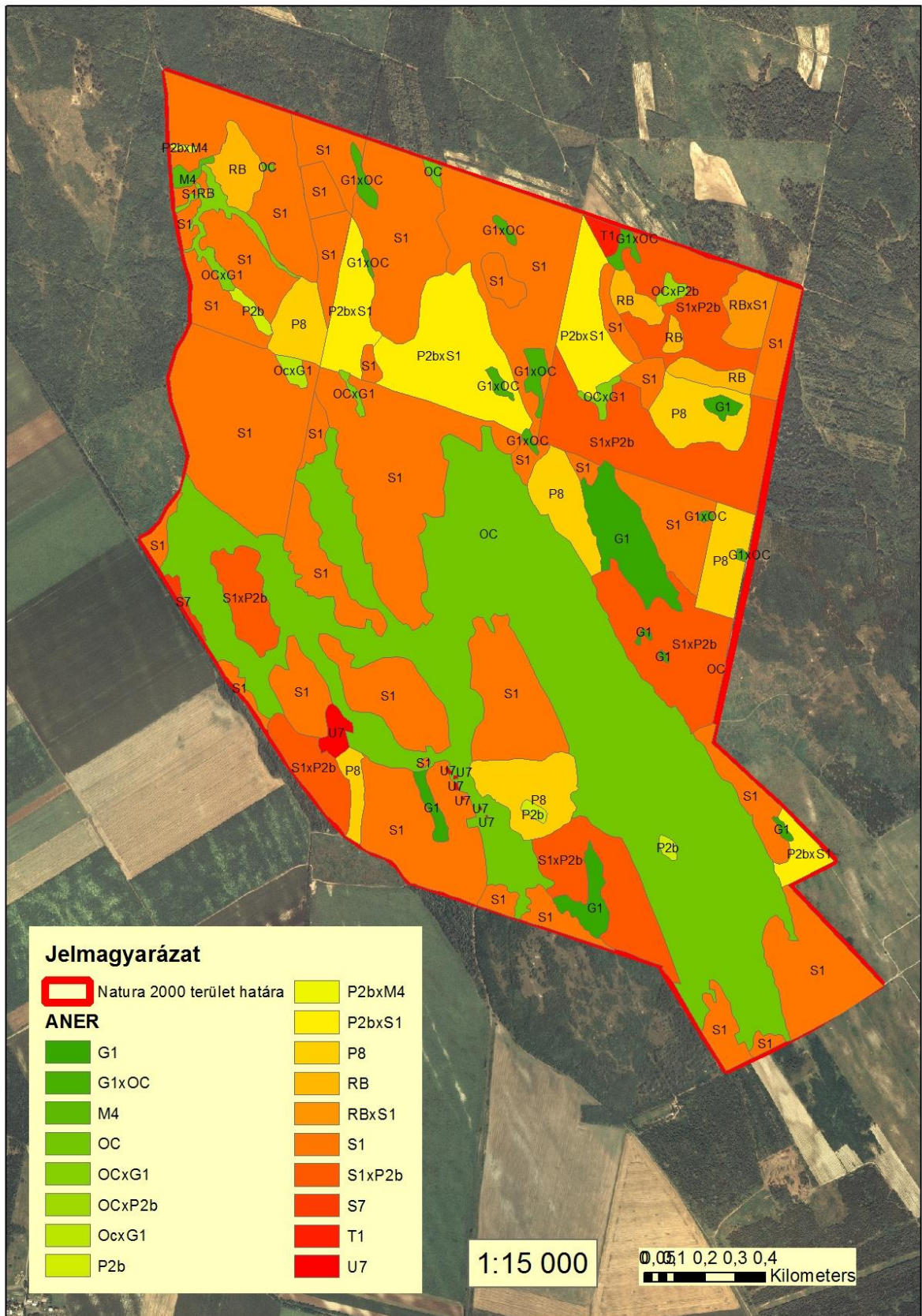
- Bölöni, J. – Molnár, Zs. – Kun, A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója. – MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót.
- Borhidi, A. (2007): Magyarország növénytársulásai. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Dévényi, Z. (szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere - MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest
- Haraszthy, L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár
- Dr. Kárpáti, L., Varga, G. (szerk.) (2014): Összefoglaló jelentés az AHM Kft. gyárbővítése feltételeként az ÉDU-KTVF 370-27/2011. sz. határozatának 5. pontja által előírt kompenzációs munkálatok 2013-14. évi előrehaladásáról és eredményeiről (AUDI-KOMP). Nyugat-magyarországi Egyetem Kooperációs Kutatási Központ Nonprofit Kft. Sopron. (kézirat).
- Vidékfejlesztési Minisztérium (szerk.) (2013): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. Budapest. (kézirat).

3. Térképek

3.1. Áttekintő térkép

3.2. Élőhelytípusok

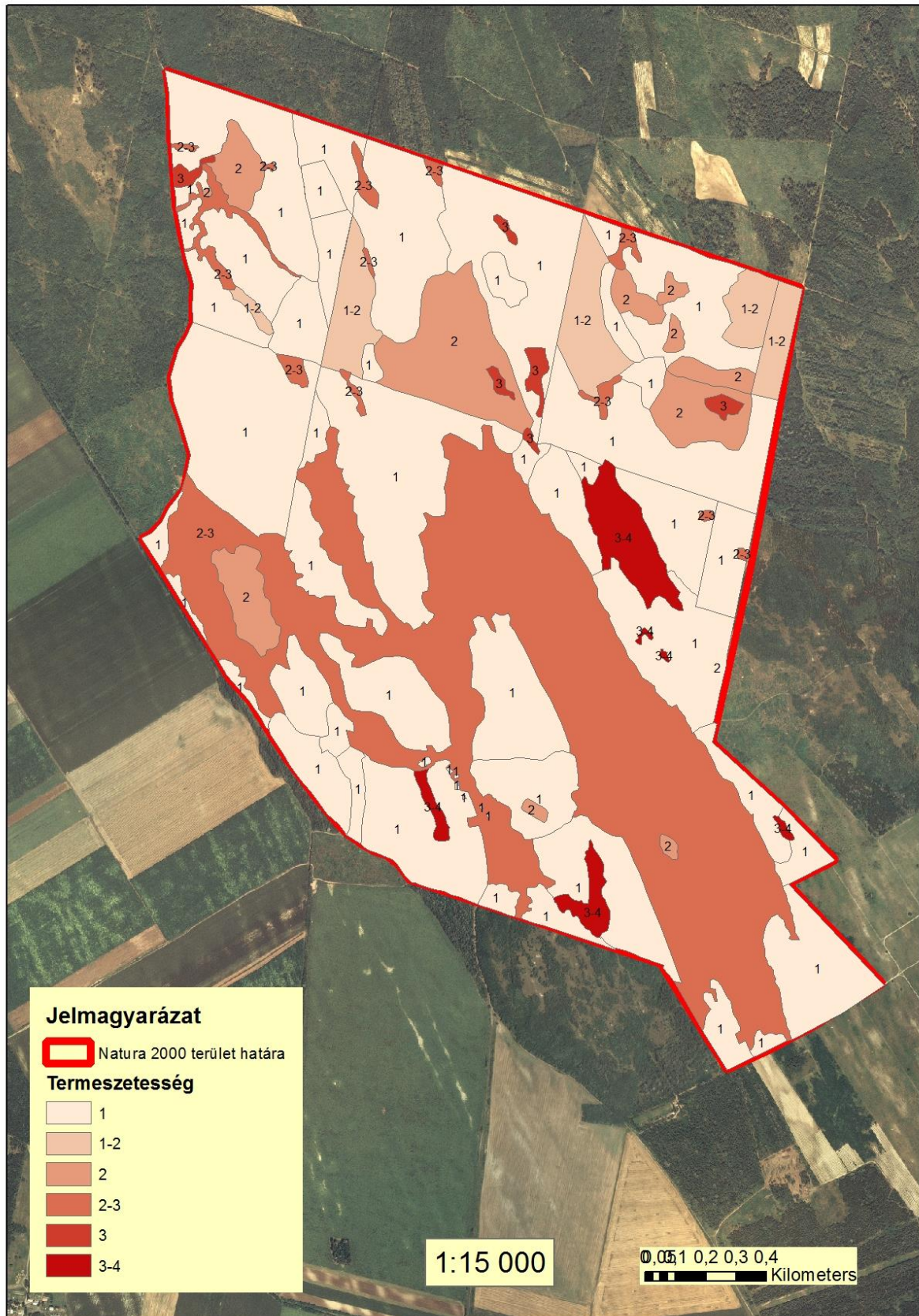

Jelmagyarázat az „Élőhelytípusok” térképéhez

A fő élőhelytípusok kerülnek megnevezésre. Gyakran előfordul, hogy a növényzet főbb típusai egymástól elkülönülten, de oly mértékig mozaikosan fordulnak elő, hogy végeredményben egyetlen vegetációs egységet képeznek. Ilyen esetben 2-3 kód adódik (pl. S1xP2b) össze.

- G1 – Nyílt homokpusztagyeppek (6260*)
- H5b – Homoki sztyeprétek (6260*)
- M4 – Nyílt homoki tölgyes
- OC – Jellegtelen szárazgyeppek (6260*)
- P2b – Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
- P8 – Vágások
- RB – Óshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők
- S1 – Akác ültetvények
- S6 – Nem óshonos fafajok spontán állományai
- S7 – Nem óshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok
- T1 – Szántók
- U7 – Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók

3.3. Természetesség

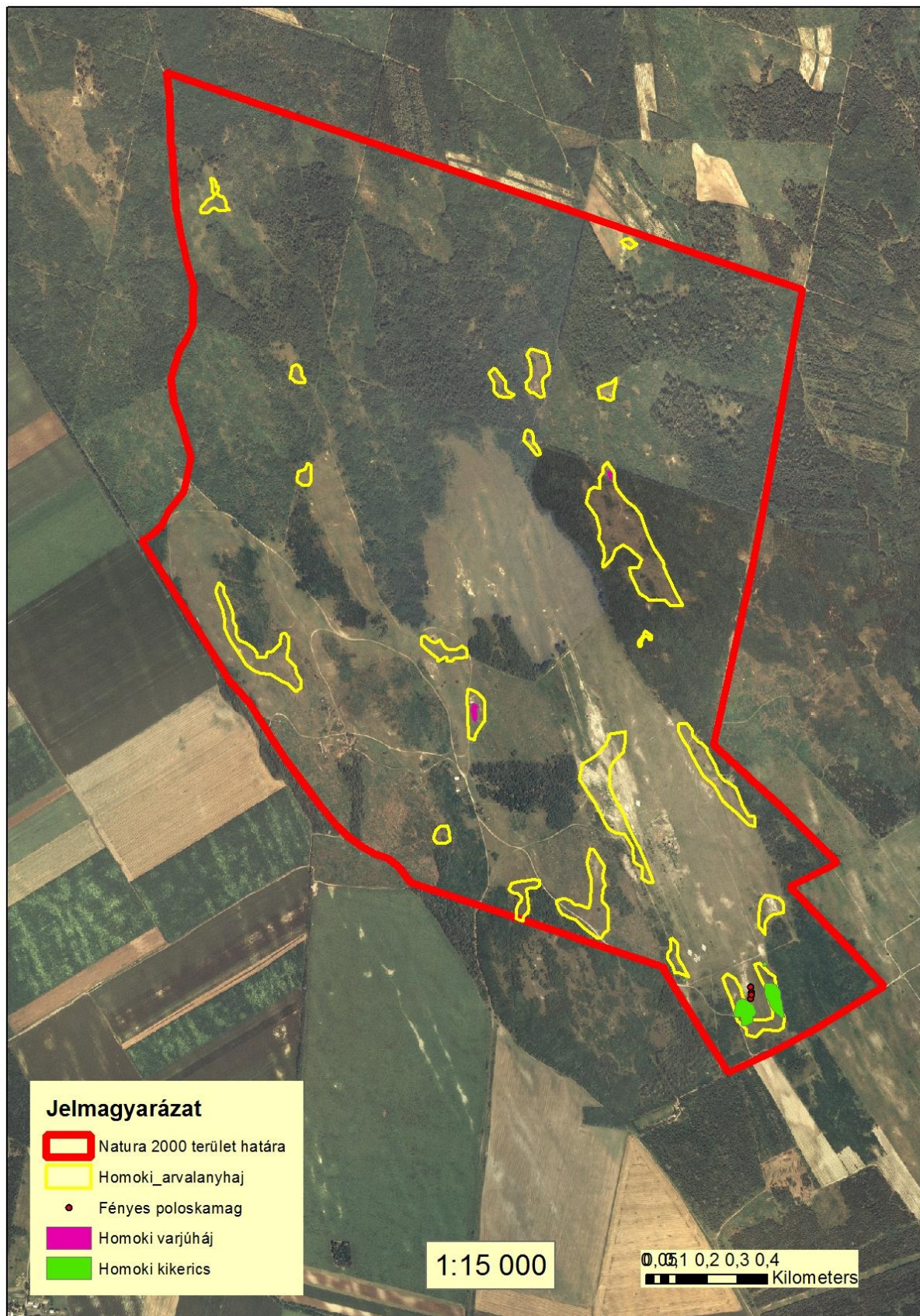

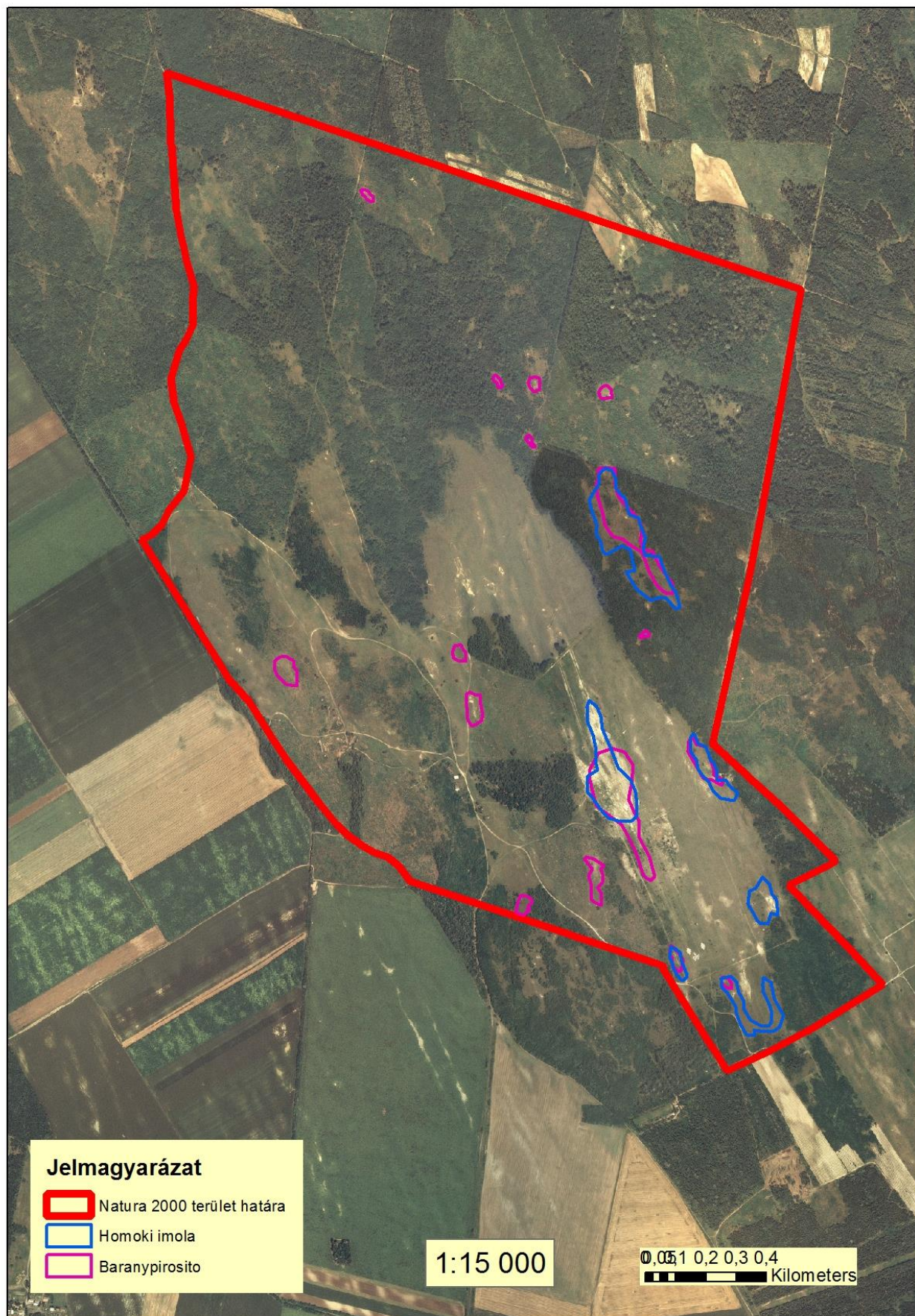
Jelmagyarázat a „Természetesség” térképhez:

Németh-Seregélyes féle természetességi mutatószámok az alábbiak szerint:

1. Az eredeti vegetációnak nyoma sincs, legfeljebb gyomok és jellegtelen fajok fordulnak elő.
2. A természetes állapot erősen leromlott, az eredeti vegetáció csak nyomokban van jelen. Tömegesek a gyomjellegű növények.
3. Közepesen leromlott állapotú, az eredeti vegetáció elemei jelen vannak, a vegetációkategóriák azonosíthatók. Színező elemek alig vannak jelen, jelentős a gyomok és zavarástűrők aránya.
4. Természetközeli állapot, az eredeti vegetáció fajai dominálnak, de a színező elemek alig mutatkoznak. A gyomok és zavarástűrők aránya elhanyagolható.
5. Az állapot természetes, a színező elemek aránya kiemelkedő, zavarástűrő fajok alig vannak jelen.

3.4. Védett növények előfordulási térképei

FÖLDMŰVELÉSÜGYI
MINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUKN22037 Kékhegyi Lőtér kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUKN22037 Kékhegyi Lőtér Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, a földművelésügyi miniszter megbízásából, jóváhagyta:

Dr. Rácz András

környezetügyért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2018. április "4."